

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Daniel Hála

Inkluze – fakta a mýty ve volebních programech politických stran

Olomouc 2019

vedoucí práce: Mgr. Pavel Neumeister, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci na téma „Inkluze – fakta a mýty ve volebních programech politických stran“ vypracoval samostatně a s použitím uvedené literatury a pramenů.

V Olomouci dne 17. června 2019

.....

Daniel Hála

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce panu Mgr. Pavlu Neumeisterovi, Ph.D. za jeho ochotu, cenné rady a připomínky. Dále bych chtěl poděkovat své rodině za podporu během celé doby mého studia.

Anotace

Jméno a příjmení:	Daniel Hála
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Pavel Neumeister, Ph.D.
Rok obhajoby:	2019

Název práce:	Inkluze – fakta a mýty ve volebních programech politických stran
Název v angličtině:	Inclusion – facts and myths in political parties electoral programs
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá problematikou inkluze, analyzuje ji jakožto problém politický. V teoretické části se práce zaměřuje na současný trend inkluzivního vzdělávání v České republice. Zabývá se tedy rozdílem mezi inkluzí a integrací, legislativním ukotvením společného vzdělávání či podpůrnými opatřeními. Zároveň inkluzi propojuje se sférou politickou, a to například vysvětlením specifiky volebních kampaní a politického marketingu, případně interpretací pojmů, jako jsou liberalismus, konzervatismus nebo populismus. Praktická část bakalářské práce spočívá v analýze volebních programů a veřejných vyjádřeních těch politických stran, které se dostaly při posledních parlamentních volbách do Poslanecké sněmovny.
Klíčová slova:	inkluzivní vzdělávání, analýza, volby, kampaň, politické strany, Česká republika
Anotace v angličtině:	The bachelor thesis deals with the issue of inclusion, and analyzes it as a political problem. The theoretical part focuses on the current trend of inclusive education in the Czech Republic. Thus, it deals with the difference between inclusion and integration, the legislative anchorage of joint education or supportive measures. At the same time, it integrates inclusion with the political sphere, for example by explaining the specifics of election campaigns and political marketing, or by interpreting terms such as liberalism, conservatism or populism. The practical part of the thesis is based on the analysis of election programmes and public statements of those political parties that got to the Chamber of Deputies at the last parliamentary election.
Klíčová slova v angličtině:	inclusive education, analysis, elections, campaign, political parties, Czech Republic
Rozsah práce:	53 stran
Jazyk práce:	čeština

Obsah

Úvod	7
TEORETICKÁ ČÁST	9
1 Inkluzivní vzdělávání v České republice	10
1.1 Inkluzivní vzdělávání – rozdíl inkluze vs. integrace	10
1.2 Legislativní ukotvení společného vzdělávání	12
1.3 Podpůrná opatření – asistent pedagoga	15
1.4 Názory na inkluzivní vzdělávání	17
2 Politické strany v České republice	18
2.1 Rozdílný pohled: pravice vs. levice	18
2.2 Extremismus, populismus a euroskepticismus	20
2.3 Volební marketing, kampaň	23
2.4 Volby do Poslanecké sněmovny v letech 2013 a 2017	26
PRAKTICKÁ ČÁST	28
3 Téma „inkluze“ v programech politických stran	29
3.1 Metodologie	29
3.2 Vlastní výzkumné šetření	31
3.2.1 ANO 2011	31
3.2.2 Občanská demokratická strana	32
3.2.3 Česká pirátská strana	34
3.2.4 Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura	36

3.2.5 Komunistická strana Čech a Moravy.....	38
3.2.6 Česká strana sociálně demokratická.....	40
3.2.7 Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová.....	42
3.2.8 TOP 09.....	43
3.2.9 Starostové a nezávislí.....	44
3.3 Interpretace analýzy.....	46
Závěr.....	48
Použitá literatura a zdroje.....	50
Seznam zkratk.....	56
Seznam tabulek a grafů.....	57

Úvod

Vzdělávací politika České republiky se zabývá celou řadou otázek. Mezi nejpálčivější problémy patří reforma financování regionálního školství, kariérní řád – profesní růst pedagogických pracovníků – nebo otázka podoby státních maturit. Pro svoji bakalářskou práci jsem si ale vybral téma inkluzivního neboli společného vzdělávání. Důvodů se nabízí hned několik. Zprvė: problematika inkluzivního vzdělávání je vysoce aktuální, dotýká se každý den milionů dětí a jejich rodičů, učitelů, ředitelů a dalších pedagogických pracovníků. Některé děti se speciálními vzdělávacími potřebami jsou separované a vzdělávají se ve speciálních nebo praktických školách, jiné bez problémů zvládají chodit do běžných škol. Mají k tomu vytvořené odpovídající podmínky? A zadruhé: neustále ve sdělovacích prostředcích slyšíme z úst politických představitelů polemiku na toto téma, aniž bychom vlastně věděli, co jednotlivé strany prosazují a k čemu se občanům zavázali při posledních sněmovních volbách.

Hlavním cílem práce je tedy popsat problematiku inkluzivního vzdělávání jakožto problém politický. Tohoto cíle by mělo být dosaženo pomocí teoretické a praktické části, kde bude použita metoda diskurzní analýzy. Cílem výzkumu je zjistit, jak se téma inkluzivního vzdělávání promítá do předvolebního boje a jaký postoj k tomuto problému jednotlivé politické strany zaujímají.

Teoretická část se skládá ze dvou hlavních ucelených celků. První velká kapitola se týká inkluzivního vzdělávání. Ve školském prostředí existuje hned několik způsobů soužití, z nichž nejpodrobněji jsou v práci vysvětleny termíny „inkluze“, „integrace“ a rozdíl mezi nimi. Je potřeba si rovněž uvědomit, že společné vzdělávání se v české legislativě neobjevuje až v posledních letech, ale naopak že se kořeny a myšlenky objevují v právních dokumentech už se vznikem České republiky. Žákům se speciálními vzdělávacími potřebami, ale také žákům mimořádně nadaným jsou poskytována různá podpůrná opatření, z kterých je nejvýznamnější a zároveň i nejnákladnější asistent pedagoga. K problematice inkluze se vyjadřuje celá řada osobností, proto v práci uvádím názory zastánců i odpůrců inkluze. Dočtete se tedy, jaký postoj k inkluzivnímu vzdělávání zastává současný prezident České republiky nebo například předsedkyně České odborné společnosti pro inkluzivní vzdělávání.

Druhá kapitola je pak zaměřena na pochopení politologických souvislostí. Snažím se tedy vysvětlit, co znamená dělení politických stran na strany pravicové a levicové. Dále jsou v práci popsány principy nejvýznamnějších ideologií na české politické scéně, jako je liberalismus, konzervatismus a socialismus. K těmto myšlenkovým směrům jsou pro ilustraci

přiřazení zástupci politických stran a hnutí v České republice. Následující podkapitola se poté věnuje extremismu, populismu a euroskepticismu. Zvláště nálepka „populismu“ je ve volebních kampaních často nadužívána a dotýká se samozřejmě i debat nad podobou inkluze, protože jak vyplývá z průzkumů veřejného mínění, tak většina společnosti není zrovna myšlenice inkluzivního vzdělávání nakloněna. Bez propracovaného marketingu se v dnešní době neobejde žádná politická strana, proto další podkapitola zpracovává právě téma politického marketingu a volebních kampaní. Zaměřuji se i na legislativní rámec, který mimo jiné upravuje finanční limity pro volby do Poslanecké sněmovny. K pochopení historických souvislostí je nezbytné uvést i to, jak dopadly volby do Poslanecké sněmovny v letech 2013 a 2017. Důležité nejsou jen volební zisky pro jednotlivé strany, ale i následný vývoj v podobě sestavování vlád.

Praktická část bakalářské práce má za cíl zjistit, jak se téma inkluze promítá do předvolebního boje politických stran. Po pečlivém zvážení, s ohledem na hlavní cíl výzkumu, jsem k tomuto účelu zvolil metodu diskurzivní analýzy. Analýza se časově vztahuje na období před parlamentními volbami v roce 2017 a byly do ní zahrnuty strany, které překročily pětiprocentní klauzuli nutnou ke zvolení. Jsou jimi hnutí ANO 2011, Občanská demokratická strana, Česká pirátská strana, Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura, Komunistická strana Čech a Moravy, Česká strana sociálně demokratická, Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová, TOP 09 a Starostové a nezávislí. Následuje interpretace diskurzivní analýzy pomocí metody komparace a samotný závěr bakalářské práce.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Inkluzivní vzdělávání v České republice

1.1 Inkluzivní vzdělávání – rozdíl inkluze vs. integrace

Pojem inkluze se v minulosti spíše vztahoval pouze na vzdělávání žáků s postižením nebo se speciálními vzdělávacími potřebami, v posledních letech se však pohled na inkluzi rozšiřuje. Někteří autoři (Slepičková a Pančocha, 2013) zvažují všechny aspekty inkluzivního vzdělávání a hovoří o definici, která přesahuje školní prostředí a snaží se postihnout celý život jedince ve společnosti, začínající narozením dítěte a pokračující po celý život.

V inkluzivní škole se uskutečňuje vzdělávání v heterogenních třídách, kde je různý stupeň potřeby podpůrných opatření žáků. Žáci mají rozdílnou výchozí situaci v procesu učení, hovoří rozdílnou úrovní řeči, mohou vyznávat jinou kulturu, náboženství, hlásit se k jiné národnosti a mají odlišné dispozice (Hájková a Strnadová, 2010).

Inkluzivní vzdělávání vychází z následujících principů: z principu humanismu a demokracie, z principu heterogenity, z principu spolupráce, z principu regionalizace, z principu otevřenosti a efektivity, z principu individualizace a z principu celistvosti (Tannenbergerová, 2016).

L. Anderlíková (2014, s. 37) rozlišuje pět forem soužití ve školském prostředí:

- exkluzi – vyloučení ze společnosti proti vůli dotčené osoby;
- separaci (segregaci) – odloučení ze společenství z politických důvodů;
- kooperaci – součinnost při kognitivních úkonech;
- integraci – obnovení celku;
- a inkluzi – být součástí celku, začlenění do společnosti.

Integrace je proces začleňování jedince, skupiny nebo komunity do integrální společnosti. „*Pojem integrace vnímáme ve významu sjednocení, souladné spojení, zapojení, začlenění, zařazení. Integrační přístup spočívá v zajištění speciálních podmínek, prostředků a podpory u osob s postižením při zapojování do běžného života ve společnosti*“ (Bartoňová a Vítková, 2010, s. 169).

Integrované vzdělávání lze také definovat jako způsob zapojení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných škol. Integraci lze tedy chápat jako mechanismus nebo opatření, zatímco inkluze je chápána jako proces či systém. Integrace je spojována

s pedagogikou speciálních potřeb, kdežto inkluze se pojí s inkluzivní školou, ve které se různorodost pokládá za obohacení edukačního procesu (Tannenbergerová, 2016).

Inkluzi dále dělíme na inkluzi sociální – kam mimo školství patří oblast zaměstnanosti, volného času, bydlení apod. – a inkluzi školní. Inkluze není stav, ale proces. Idea integrace se při inkluzi postupně přetváří v novou, vyšší kvalitu, protože při tomto edukačním přístupu se už různorodost principiálně chápe jako normalita. Vychází se z podstaty, že odlišnost je normálním společenským jevem.

Inkluze umožňuje všem dětem navštěvovat běžné základní školy, ideálně v lokalitě jejich bydliště. Důležitý je individualizovaný přístup, který se přizpůsobuje schopnostem, talentu, případně stupni postižení. Cílem je zařadit všechny žáky do hlavního vzdělávacího proudu, zajistit optimální podmínky pro sociální a kognitivní vývoj všech žáků a podpořit vzdělávací úspěšnost jednotlivého žáka (Walterová, 2004, s. 389).

Laicky by se tedy dalo říct, že pojmy „integrace“ a „inkluze“ jsou pojmy velice podobné, ne-li totožné. Nicméně integrace definuje člověka na základě existujících nebo neexistujících rozdílů, zatímco inkluze vidí člověka jako osobnost, která v určitých situacích potřebuje pomoc. *„Integrace je v současné době širokým mezinárodním hnutím za prosazování práva člověka na rovnocennou a rovnoprávnou účast na společné, nevylučující a nevydělující kultuře. Inkluze je charakteristikou takovéto kulturní společnosti, na jejímž životě se podílejí všichni bez rozdílu“* (Hájková a Strnadová, 2010, s. 13).

Hlavním objektem inkluze je žák se speciálními vzdělávacími potřebami. Mezi faktory ovlivňující úspěšnost inkluze řadíme rodinu a rodiče, školu a učitele, třídní kolektiv, pedagogicko-psychologické poradny a sociálně-pedagogická centra, prostředky sociálně pedagogické podpory (Šmelová et. al., 2017). Klíčovou roli ve výchově dítěte mají rodiče, pro dítě s postižením to platí dvojnásob. Je potřeba, aby rodiče své dítě přijali takové, jaké je. Rozdílná je situace u rodičů, kterým se již dítě narodilo postižené, a u rodičů, jejichž dítě získalo postižení v průběhu života. Inkluze samozřejmě klade velké nároky na osobnost učitele, který by kromě osobnostních vlastností měl mít alespoň základy speciální pedagogiky. Mezi prostředky sociálně-pedagogické podpory patří podpurný učitel, asistent pedagoga a rehabilitační, kompenzační a učební pomůcky (Šmelová et. al., 2017). Aby byla školská integrace skutečně úspěšná, je potřeba k tomu upravit vzdělávací podmínky ve škole.

1.2 Legislativní ukotvení společného vzdělávání

Myšlenka inkluzivního vzdělávání se poprvé v mezinárodních dokumentech objevuje v roce 1948, kdy byla Valným shromážděním OSN přijata Všeobecná deklarace lidských práv. V tomto dokumentu se hovoří, že každý má právo na vzdělání. Je zde záruka bezplatnosti, a to nejméně v počátečních a základních stupních. Současně má být vyšší vzdělávání přístupné všem podle jejich schopností (MŠMT, 2016).

První mezinárodní dokument, který implicitně zmiňuje právo na vzdělávání dětí s postižením, je Úmluva OSN o právech dítěte, přijatá v New Yorku v roce 1989. Pro ČSFR vstoupila v platnost 6. února 1991, součástí legislativy ČR je od 1. 1. 1993. Je potřeba si uvědomit, že před Sametovou revolucí v České republice výhradně funguje segregované vzdělávání, odklon nastal až s přijetím zákona č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství. V paragrafu dvanáct se v něm hovoří o možnosti integrace žáků s postižením. Na to navazuje vyhláška č. 291/1991 Sb., o základní škole, která dále zmiňuje možnost ředitele zřídit speciální a specializované třídy pro žáky s postižením (Vaňurová, 2009).

Nejvyšším zákonem českého práva je Ústava, jejíž součástí je Listina základních práv a svobod z roku 1993. Listina zajišťuje právo všech dětí na vzdělání a školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon. Občané mají právo na bezplatné vzdělání v základních školách, středních školách a podle možností společnosti na vysokých školách (zákon č. 2/1993 Sb.). Zřizovatelé nestátních škol, kde se vzdělávání může poskytovat za úplatu, smí vyučovat jen za podmínek stanovených zákonem.

Klíčovým strategickým dokumentem byl dlouhou dobu Národní program rozvoje vzdělávání, tzv. Bílá kniha, vydaná v roce 2001, která formovala vládní strategii v oblasti vzdělávání, odrážející celospolečenské zájmy a dávající konkrétní podněty k práci škol. Hovořila o odstraňování segregovaného vzdělávání dětí se speciálními potřebami a jejich integraci do běžného vzdělávacího proudu s tím, že by zůstala zachována alternativní volba vzdělávací cesty. Bílá kniha deklarovala rovný přístup ke vzdělávání pro všechny děti. Doporučila, aby se citlivě transformovaly zvláštní školy na školy základní se speciálními vzdělávacími programy. Cílem pro nadcházející období bylo připravit běžné školy na integraci dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, a to po stránce profesní, personální i technické. Zároveň by se speciální školy měly zřizovat pouze pro těžce zdravotně postižené děti (MŠMT, @2002). V roce 2014 byla schválena Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020, čímž Bílá kniha pozbyla platnost.

Významným dokumentem ve vztahu k lidem se zdravotním postižením je Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, přijatá Valným shromážděním OSN v prosinci 2006. Doplnuje sedm stávajících základních lidskoprávních úmluv OSN a je založena na principu rovnoprávnosti. Zajišťuje osobám se zdravotním postižením plné uplatnění všech lidských práv a podporuje jejich aktivní zapojení do života společnosti (MPSV, @2016). K její ratifikaci Česká republika přistoupila v roce 2009, a zavázala se tak k zajištění inkluzivního vzdělávání na všech úrovních vzdělávací soustavy.

Nejdůležitějším zákonem vztahující se k oblasti vzdělávání je pochopitelně zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Od této chvíle se studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mohou vzdělávat ve školách hlavního vzdělávacího proudu. Zásadní změnu pro vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami přináší novela školského zákona č. 82/2015 Sb., s odloženou účinností od 1. 9. 2016. Ta v sobě zahrnuje definici dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami a stanovuje podmínky poskytování podpůrných opatření. *„Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami se rozumí osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření“* (zákon č. 82/2015 Sb.).

Jak už bylo zmíněno, aktuálně nejdůležitějším strategickým dokumentem v oblasti školství a vzdělávání je Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020 a zároveň podmínkou pro čerpání peněz z Evropské unie. A jednou ze tří priorit této koncepce je snížení nerovností ve vzdělání. Píše se v ní, že v následujících letech budou rozvíjena opatření, která přesněji vymezí stupně znevýhodnění a nadání žáků, včetně podpůrných opatření a jejich financování (MŠMT: Strategie vzdělávací politiky; 2016). Cílem je podporovat rozvoj všech dětí, ať už znevýhodněných nebo nadaných, a to na principu individualizace podpory. Strategie rovněž počítá se zavedením systému diagnostiky speciálně vzdělávacích potřeb, a to i pro žáky ze sociálně znevýhodněného prostředí.

Další důležitý strategický dokument, který se týká čistě jenom společného vzdělávání, se jmenuje Akční plán inkluzivního vzdělávání 2016-2018. V podstatě navazuje na novelu školského zákona a Strategii vzdělávací politiky do roku 2020. Cílem procesu je nastolení rovných podmínek pro vzdělávání všech žáků tak, aby bylo možné vzdělávání uskutečňovat v hlavním vzdělávacím proudu. V současnosti MŠMT schválilo návrh Akčního plánu inkluzivního vzdělávání na období 2019–2020. Jeho cílem je snížení administrativní náročnosti, zefektivnění finančních prostředků na podpůrná opatření, implementace

rozumných principů a řízení inkluzivního vzdělávání, využití průběžných šetření České školní inspekce a sdílení asistenta pedagoga s cílem jeho profesionálního rozvoje a zvyšování kvality poskytovaného vzdělávání.

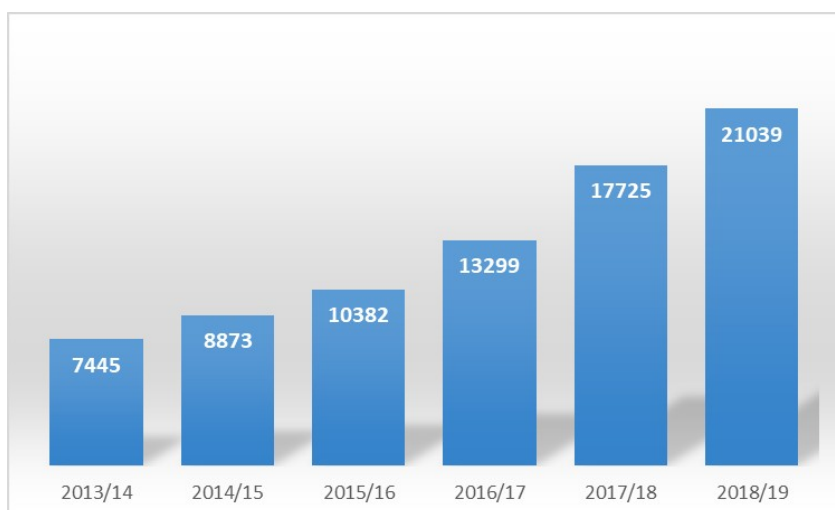
Vyhlášky a další zákony, které upravují vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami:

- vyhláška č. 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři;
- vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání;
- vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky;
- vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních;
- vyhláška č. 108/2005 Sb., o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních;
- zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících;
- vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných;
- vyhláška č. 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných;
- a další...

1.3 Podpůrná opatření – asistent pedagoga

V legislativě se poprvé termín „asistent pedagoga“ objevuje ve školském zákoně č. 561/2004 Sb. Podle současného znění školského zákona, platného k 15. 2. 2019, je asistent pedagoga jednou z podpůrných opatření, která jsou poskytována žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. Dle zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, je asistent pedagoga pedagogickým pracovníkem, který vykonává přímou pedagogickou činnost. Ke zpřesnění činnosti asistenta pedagoga přispěla vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Asistent pedagoga podle ní zajišťuje přímou pedagogickou činnost při vzdělávání a výchově podle stanovených pokynů učitele zaměřenou na individuální podporu žáků. Žák je přitom veden k nejvyšší možné míře samostatnosti. Asistent zároveň zabezpečuje výchovné práce zaměřené na vytváření základních pracovních, hygienických návyků spojených s nábídkou sociálních kompetencí (Palouňková a Joklíková, 2017).

Jak už bylo zmíněno, do roku 2005 působili asistenti pedagoga na jiné pedagogické pozici, například jako vychovatelé či pracovníci v rámci tzv. civilní služby. Za téměř deset let se jejich význam výrazně zvýšil. Nicméně pořád zde existuje několik systémových nedostatků. Tím prvním je nízká výše finančního ohodnocení, což má za následek velkou fluktuaci asistentů pedagoga a neukotvení této profese v pedagogických sborech škol. Tím druhým je kvalifikace na pozici asistenta pedagoga. Byť předpoklady na výkon této profese uvádí zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, je kritizovaná skutečnost, že studium pro asistenty pedagoga lze získat i formou akreditovaného programu, který má rozsah 80 hodin výuky a 40 hodin praxe (Šmelová et al., 2017).

Graf č. 1: Vývoj počtu asistentů v celém regionálním školství ČR (MŠMT).

Z analýzy implementace společného vzdělávání (MŠMT, @2018) vyplývá, že ve školním roce 2016/2017 nejčastěji podpůrná opatření využívaly základní školy. Po nich nejčastěji systém podpůrných opatření využívaly mateřské školy, méně pak střední školy. Nejčastějším podpůrným opatřením byla vykázána pedagogická intervence (jedna hodina), naopak nejnákladnějším podpůrným opatřením byl asistent pedagoga, jehož finanční nároky odpovídají více než 1,345 miliardy korun. Celková výše všech podpůrných opatření dosáhla v roce 2017 na částku 2,312 miliardy korun (MŠMT, @2018).

Je potřeba respektovat individuálnost a specifičnost žáků, nelze jednotlivá postižení striktně vymezit do jednotlivých stupňů podpůrných opatření (ČOSIV, @2019):

- První stupeň – podpůrná opatření slouží ke kompenzaci mírných obtíží – např. drobné problémy v koncentraci pozornosti, problémy ve čtení, psaní nebo počítání.
- Druhý stupeň – SVP jsou pořád mírnější. Patří sem žáci s mírným oslabením sluchových nebo zrakových funkcí, mírnými řečovými vadami nebo žáci s oslabením dorozumívacích schopností.
- Třetí stupeň – do této kategorie patří především žáci s těžkou poruchou dorozumívacích schopností, řečovými vadami těžšího stupně nebo žáci se sluchovým postižením (nedoslýchavost).
- Čtvrtý stupeň – opatření se zejména týkají žáků s těžkým zrakovým nebo sluchovým postižením, se závažnými vadami řeči. Ale také dětí se závažnými poruchami chování, se středně těžkým a těžkým mentálním postižením, s poruchami autistického spektra a se závažným tělesným postižením.
- Pátý stupeň – podpůrná opatření jsou určena žákům s nejtěžšími stupni zdravotních postižení. Žáci zpravidla trpí souběžným postižením s více vadami.

Podpůrná opatření jsou určena pro vzdělávání žáků se zdravotním postižením, ale také pro žáky mimořádně nadané. Patří sem například využití speciálních metod, kompenzačních a učebních pomůcek, speciálních učebnic, zařazení předmětů speciálně-pedagogické péče, poskytování pedagogicko-psychologických služeb, zajištění služeb asistenta pedagoga nebo snížení počtu žáků ve třídě (Michalík, Baslerová a Felcmanová, 2015). Podpůrná opatření prvního stupně poskytuje škola i bez doporučení školského poradenského zařízení, zatímco podpůrná opatření druhého až pátého stupně lze uplatnit pouze s doporučením školského poradenského zařízení. Podmínkou poskytování podpůrného opatření druhého až pátého stupně školou je vždy předchozí písemný souhlas zletilého žáka, případně zákonného zástupce žáka (zákon č. 561/2004 Sb.).

1.4 Názory na inkluzivní vzdělávání

K problematice inkluzivního vzdělávání se v posledních měsících a letech vyjadřovala celá řada významných osobností veřejného dění, politiků či představitelů jednotlivých organizací. Mezi největší kritiky inkluze patří prezident ČR Miloš Zeman, který uvedl několik důvodů, proč se vyslovuje proti inkluzi (Poslanecká sněmovna, @2018). Prvním argumentem je, že ve speciálních třídách či školách je počet žáků s mentálním postižením na učitele dvojnásobně nižší než v normální třídě. Druhým argumentem podle Zemana je to, že inkudované dítě v „normální“ třídě nemůže zažít radost z úspěchu, protože oproti ostatním dětem bude vždy poslední, zatímco ve speciální škole může vyniknout. Prezident Zeman si zároveň nemyslí, že by inkluze byla investicí do lidí.

Opačný názor naopak zastává Klára Laurenčíková, speciální pedagožka a předsedkyně České odborné společnosti pro inkluzivní vzdělávání. ČOSIV sdružuje neziskové organizace, zástupce akademické obce, zástupce škol, rodičů i mladých lidí se speciálními vzdělávacími potřebami. Usiluje o maximální rozvoj dítěte a spravedlivost ve vzdělání. Cílem organizace je, aby každá škola měla podmínky pro vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami i dětí mimořádně nadaných.

Inkluzi podporuje i Olga Švestková, přednostka Kliniky rehabilitačního lékařství Všeobecné fakultní nemocnice v Praze a 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy. *„Když v dětství budete chodit do školy s postiženými dětmi a hrát si s nimi, navždy pochopíte, že jsou to lidské bytosti a budete se podle toho chovat. Vezmete je za běžné členy společnosti“* (NRZP, @2019). Inkluze je podle ní důležitá nejen pro děti, ale i pro většinovou populaci. Švestková říká, že společné vzdělávání není možné aplikovat jen u malého procenta dětí, zejména pak u těch, které mají těžké zdravotní postižení.

Negativní postoj k inkluzivnímu vzdělávání zaujímá také Jiří Pilař, předseda pražské Asociace speciálních pedagogů. Podle něj vedla inkluze ke zpomalování výuky a ke zvýšení už tak náročné byrokracie na ředitele a učitele škol. *„Každý speciální pedagog, který touží po segregovaném školství, je špatný speciální pedagog. Musíme si ale uvědomit, že inkluze má své limity, které jsou dány dětmi, úrovní jejich myšlení a chování. Nemyslím si, že všechny děti patří do běžných škol, jak razí mnohé neziskovky“* (Český rozhlas, @2018).

2 Politické strany v České republice

2.1 Rozdílný pohled: pravice vs. levice

Nejvžitější způsob, jak rozčlenit jednotlivé strany podle svých postojů a ideologií, je dělení pomocí levo-právěho politického spektra. Jedná se o tzv. lineární spektrum, kdy jsou politické názory rozčleněny do určitých bodů mezi dvěma extrémy, a to od krajní pravice až po krajní levice. Levičáci prosazují rovnost, kdežto pravičáci ji odmítají jako nežádoucí a nedosažitelnou. Rozdíl mezi oběma směry spočívá také v rozdílném chápání hospodářské politiky: socialisté obhajují státní regulaci, zatímco pravicoví konzervativci chrání soukromé vlastnictví (Heywood, 2005). Na levicovém pólu tedy stojí komunismus a socialismus, na pravici liberalismus (někdy uváděný v politickém středu), konzervatismus a fašismus, který se však trochu vymyká v chápání ekonomiky, jelikož tyto režimy prosazují řízení ze strany státu.

Liberalismus vychází z práv jednotlivce a zahrnuje i řadu protichůdných postojů. Individuální svoboda jedince má v liberalismu vždy přednost před hlediskem celospolečenským. Svoboda jedince má své meze až tam, kde se dotýká svobod druhého (Žaloudek, 1996). K myšlenkám liberalismu se z českých politických stran, které se těší podpory veřejnosti, hlásí zejména Občanská demokratická strana, TOP 09 a Česká pirátská strana.

Hlavní znaky liberální doktríny (Danics, Dubský a Urban, 2019):

- individualismus – hlavní princip, pro liberály je důležitější než jakýkoliv kolektiv;
- svoboda – zásadní hodnota, má přednost před rovností, spravedlností a autoritou;
- rozum – základní nástroj pro poznání světa, rozdíly mezi sebou řeší liberálové diskusí a argumentací;
- rovnost – jedná se o rovnost před zákonem či politickou rovnost, liberálové prosazují tzv. meritokracii = princip zásluhovosti;
- tolerance – snášlivost, schopnost naslouchat i opačným názorům;
- konsensus – základ každé vlády, liberálové upřednostňují zastupitelské formy demokracie;
- konstitucionalismus – stát jako důležitá záruka stability společnosti.

Konzervatismus popírá možnost změny současných politických poměrů, vychází z pragmatismu. Konzervativci odmítají neustálé změny a upřednostňují konvenční životní styl (Žaloudek, 1996). Typickou konzervativní stranou na české politické scéně je KDU-ČSL, k myšlenkám konzervatismu a současně liberalismu se hlásí také ODS a TOP 09.

Hlavní zásady konzervativní doktríny (Danics, Dubský a Urban, 2019):

- tradice – konzervativci ji považují za základ stability společnosti, prověřené moudrosti minulosti je potřeba zachovávat i do budoucna;
- pragmatismus – jednání přizpůsobují tomu, co reálně funguje;
- nedokonalost člověka – vyplývá z lidské přirozenosti, proto konzervativci tvrdí, že k zachování státu je třeba silný stát;
- organické pojetí společnosti – vztah mezi rodinou, společenstvím a národem zajišťuje stabilitu společnosti;
- hierarchie – konzervativci si myslí, že sociální nerovnosti ve společnosti jsou nevyhnutelné a přirozené;
- autorita – je zdrojem společenské soudržnosti, musí být uplatňována shora;
- majetek – poskytuje lidem nezávislost na státě.

Socialismus je založený na společenském pojetí práce, usiluje o zespolečnění výrobních prostředků a likvidaci společenských tříd. Tyto myšlenky jsou podloženy tezí o rovnosti lidí, která má být základem spravedlivější společnosti (Žaloudek, 1996). Jedinou významnou socialistickou stranou na české politické mapě je Česká strana sociálně demokratická.

Hlavní zásady socialistické doktríny (Heywood, 2008):

- pospolitost – vyjadřuje podstatu socialismu, jedná se o schopnost lidí postupovat společně;
- bratrství – výraz sounáležitosti lidského druhu, socialisté upřednostňují kolektivismus před individualismem;
- sociální rovnost – socialisté na rozdíl od komunistů nechtějí absolutní rovnost (zestátnění, vyvlastnění), ale přerozdělení statků za pomoci státu;
- zdůrazňování potřeb – základ seberealizace člověka;
- společenské třídy – na základě příjmů a pozice v systému, socialisté se snaží tyto společenské rozdíly zmenšit;
- společenské vlastnictví – moderní socialisté od této myšlenky upouštějí.

2.2 Extremismus, populismus a euroskepticismus

Termín „extremismus“ můžeme chápat hned v několika významech, a to ať už z pohledu politologie, sociologie, práva, kriminologie či psychologie, ale žádná univerzálně platná definice neexistuje. Slovo „extrém“ nicméně pochází z latiny a znamená „nejvzdálenější“, případně „nejkrajnější“. V politologické terminologii se jedná o strany, které jsou nejvíce vzdálené od politického středu. Extremismus se tedy chápe jako ideologie, která se vyhraňuje proti současnému systému vládnutí a snaží se jej nahradit systémem jiným, většinou nedemokratickým, a potlačujícím lidská práva (Charvát, 2007).

Na české politické scéně je za krajně pravicovou a extremistickou stranu považována Dělnická strana sociální spravedlnosti. Jejím předsedou je Tomáš Vandas, který vedl i předchozí subjekt s názvem „Dělnická strana“, který byl rozhodnutím Nejvyššího správního soudu zrušen, protože představoval bezpečnostní riziko ohrožení demokracie. Oproti jiným evropským extremistickým stranám, jak je mnohdy označována Svobodná strana Rakouska či maďarský Jobbik, je česká DSSS bezvýznamná (Danics, 2017). V posledních parlamentních volbách v roce 2017 získala pouhých deset tisíc hlasů, tedy 0,2 % ze všech hlasů.

K vysvětlení pojmu „radikalismus“ je potřeba nejprve uvést, že slovo „radikální“ má svůj původ v latině a znamená „kořen“. Radikalismus je ve své podstatě takové myšlení, které jde „ke kořenu věci“. Nicméně v masmédiích se pojmy „extremismus“ a „radikalismus“ velice často zaměňují, případně se používají jako synonyma. Obě označení jsou veřejností vnímána negativně, proto je političtí konkurenti velice často používají k diskreditaci svého politického soupeře (Charvát, 2007).

Slovo „populus“ v překladu znamená „lid“. Pojem populismus je tedy snaha politiků odvolávat se na „vůli lidu“ k tomu, aby získali moc, případně si ji udrželi. Podstatě programů populistických stran proto častokrát chybí ideologie a realistický kontext. Strany získávají podporu díky své zjednodušené rétorice a také zásluhou toho, že nadbíhají momentálním náladám obyvatelstva (Žaloudek, 1996). Z tohoto vyplývá, že populismus používají téměř všechny politické subjekty, a to jak ty vládnoucí, které chtějí znovu obhájit své postavení, tak ty opoziční strany, které chtějí vládnoucí elity nahradit.

Mezi politology v zásadě existují tři různé pohledy na populismus (Danics, 2017):

- 1) populismus jako komunikační strategie;
- 2) populismus jako zúžená či zředěná ideologie;
- 3) populismus jako strana mající své populistické jádro.

Za populistickou stranu je mnohými komentátory často považováno hnutí ANO, byť toto tvrzení se jen těžko dokazuje. Faktem ale je, že z hlediska politologické typologie a dělení na strany pravicové nebo levicové, se jen těžko zařazuje. A od svého počátku se hnutí poměrně výrazně změnil voličský elektorát. Původně sbíralo ANO hlasy zejména od bývalých voličů ODS a TOP 09, zatímco dnes hnutí volí především voliči, kteří v minulosti podporovali sociální demokraty nebo KSČM.

Euroskepticismus se poprvé ve veřejném diskurzu objevuje v roce 1988, když se na akademické půdě College of Europe v Bruggách ostře vymezila proti procesu evropské integrace Margaret Tacherová, předsedkyně Konzervativní strany, která pro svoji nekompromisnost a rozhodnost získala přezdívku „Železná lady“. Od tohoto okamžiku se euroskepticismus začal vnímat jako kritický a opoziční směr, a tak jak vůči procesu evropské integrace, tak i vůči samotné Evropské unii (Danics, 2017). Euroskepticismus je možné zaznamenat napříč politickým spektrem, a to od krajně pravicových stran až po strany krajně levicové.

Mezi největší euroskeptiky bezpochyby patří bývalý prezident ČR Václav Klaus, který v minulosti paradoxně vyjednával náš vstup do EU, formálně uskutečněný v roce 2004. Tvrdý euroskepticismus prosazuje strana Svobody a přímé demokracie Tomia Okamury. SPD požaduje, aby Česká republika vypsala referendum o vystoupení z EU. Ostatně v kampani před parlamentními volbami na své billboardy umístila slogan „Odejeme po anglicku“, odkazující na obdobné referendum ve Velké Británii, kde v roce 2016 přes sedmnáct milionů Britů hlasovalo pro možnost „leave“. Měkký euroskepticismus ve svých vyjádřeních například prezentuje Občanská demokratická strana. ODS sice nechce referendum o vystoupení, ale zároveň prosazuje, aby se EU reformovala a aby ČR nepřijímala společnou měnu – tedy euro.

Dalším politickým a myšlenkovým směrem, který úzce souvisí nejen s evropskou integrací, je multikulturalismus. Multikulturalismus je stav společnosti, kdy vedle sebe žijí lidé z různého sociokulturního prostředí. Tito lidé pak mají své specifické tradice, hodnoty a postoje. Význam multikulturalismu výrazně sílí v posledních desetiletích, a to na základě procesů globalizace. Multikulturalismus se zejména projevuje v zemích, kde se vyskytují jednotlivé kultury, které se vzájemně neasimilovaly, ale udržují si své odlišné kulturní identity.

2.3 Volební marketing, kampaň

Politický marketing a volební kampaně v posledních letech čím dál tím více nabývají na své důležitosti. Dá se říct, že bez propracovaného marketingu se v dnešní době neobejde žádná politická strana. Zahraniční autoři (Cwalina a Falkovski) chápou politický marketing za „proces, prostřednictvím kterého jsou političtí kandidáti a politické ideje nasměřovány na voliče takovým způsobem, aby upokojily jejich politické potřeby, a získaly tak podporu pro daného politického kandidáta a dané ideje“ (Štědroň, 2013, s. 35). Základem je segmentace, kdy jsou voliči rozděleni do jednotlivých skupin podle jejich charakteristik, aby poté mohla být naplánována efektivní marketingová kampaň a komunikace s nimi. Cílem politických stran je získání konkurenční výhody.

Politické prostředí je velice různorodé. Někteří voliči se nechají přesvědčit sliby jednotlivých kandidátů, jiní spíše dají na osobní kouzlo lídra strany a někdo už je rozhodnutý dávno před tím, než vůbec nějaká kampaň začne. Výraznou úlohu v kampani sehrávají také masmédia, která nastolují agendu témat a ovlivňují vnímavost voličů. Jednotlivá média mají během fázi předvolebního boje různý vliv. Obsah mediálních sdělení ovlivňují elity, tedy zejména elity v oblasti hospodářství, kteří prostřednictvím inzerce či přímo pomocí vlastnictví médií rozhodují o redakční politice a nastolují dominantní témata pro veřejnou debatu (Štědroň, 2013). S rozvojem nových technologií politické strany stále ve větší míře obračejí svou pozornost na sociální sítě, jako je například Facebook, Twitter či Instagram, kde mohou za poměrně krátkou dobu oslovit až miliony potenciálních voličů.

Někteří politologové hovoří o tzv. permanentní kampani (Šaradín, 2006). Tento trend se objevuje v americké politice už od konce 70. let minulého století, na české politické scéně se vyskytuje přibližně začátkem tohoto století. Permanentní kampaň je tedy logickým vyústěním marketingových teorií, kdy politici komunikují se svými voliči během celého volebního období. Důvodem je i snaha o úspěch ve volbách druhého řádu, jako jsou například evropské, komunální či krajské volby. Permanentní kampaň ovšem může voliče i unavovat. Bude-li nadužívána, může se v konečné fázi obrátit proti tomu, kdo ji vede.

Důležitou schopností je i schopnost politické komunikace, která ovlivňuje znalosti a postoje lidí. Úspěšnost pedagogické komunikace ve veřejných projevech se podmiňuje znalostí tzv. pěti zákonů rétoriky – nápaditost, organizace, styl, paměť a přednes (Štědroň, 2013). Nálady veřejnosti mohou ovlivnit i televizní debaty, zejména při očekávaném velmi

těsném výsledku, jako se ostatně stalo při volbě prezidenta v roce 2018, kdy obhajoval svůj post Miloš Zeman proti Jiřímu Drahošovi.

Transparentnost volebních kampaní zajišťuje zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích. Pro volby do sněmovny je to pak zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů. Strany si musí nejpozději do pěti dnů od vyhlášení voleb zřídit transparentní účet, z kterého lze peníze použít pouze na náklady spojené s financováním voleb. Co se týče finančních limitů, výdaje na kampaň nesmí u voleb do Poslanecké sněmovny přesáhnout částku 90 milionů korun, u voleb do Senátu smí jednotlivý kandidát utratit maximálně 2,5 milionu korun. Každá kandidující politická strana či nezávislý kandidát jsou povinni nejpozději do 90 dnů od vyhlášení voleb předložit úřadu zprávu týkající se financování volební kampaně.

Volební kampaní se rozumí jakákoliv propagace kandidující politické strany, zejména pak pokud se jedná o veřejné oznámení určené na jejich podporu. *„Za volební kampaň se považuje i sdělení v neprospěch jiné kandidující politické strany, politického hnutí, koalice, jejich kandidáta nebo nezávislého kandidáta“* (zákon č. 247/1995 Sb., § 16). V současném politickém marketingu se stále více rozrůstá používání negativní reklamy. Jednak protože vzbuzují mnohem větší mediální pozornost, a jednak protože jsou lépe zapamatovatelné než zprávy pozitivního charakteru. Slouží k napadání politických rivalů a jejich idejí. A nejčastěji je tato strategie zaměřená na nerozhodnuté voliče (Kubáček, 2012).

Dle směru orientace rozlišujeme následující volební kampaně (Chytilík et al., 2012):

- orientované na stranu – jsou založené na identifikaci elektorátu s konkrétní politickou stranou, důležitá je stranická struktura;
- orientované na problémy – cílí na určité společenské problémy a otázky;
- orientované na image – zdůrazňují osobnostní rysy kandidátů a budují image strany.

Dle vztahu elektorátu k politické straně rozlišujeme tyto kampaně (Chytilík et al., 2012):

- strategie utvrzovací – směřuje především na již přesvědčené voliče;
- strategie rozšiřovací – jejím cílem je oslovit prvovoliče a občany, kteří nejsou o své volbě pevně rozhodnutí, aby se zvýšil volební elektorát strany;
- strategie neutralizace – kampaň je vedena proti konkurenčním politickým stranám a kandidátům s cílem odradit jejich voliče;

- strategie obrácení – cílem není jen oslabení politických konkurentů, ale zároveň snaha získat tyto voliče na svou stranu.

2.4 Volby do Poslanecké sněmovny v letech 2013 a 2017

Legislativně jsou volby do dolní komory Parlamentu ČR ukotveny v zákoně č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky. Volí se tedy na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva tajným hlasováním, a to podle zásad poměrného zastoupení. V situaci, kdy si volič vybírá mezi kandidátkami stran, se jedná o listinné poměrné systémy. Tyto systémy mohou nabývat nejrůznějších podob. Existuje několik základních proměnných, a sice velikost volebního obvodu, matematická formule, uzavírací klauzule a počet a charakter úrovní volebních obvodů (Lebeda a Novák, 2004).

Každý volič je povinen prokázat svou totožnost a státní občanství České republiky platným občanským průkazem, případně platným cestovním, diplomatickým nebo služebním pasem (zákon č. 247/1995 Sb.). Poslanecká sněmovna má 200 členů, kteří jsou voleni na dobu čtyř let. Poslancem může být zvolen každý občan České republiky, který má právo volit a dosáhl nejméně 21 let věku. Podle politické teorie představuje parlament (Poslanecká sněmovna + Senát) v demokratických zemích institucionální vyjádření vůle lidu (Krejčí, 2006).

Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR v roce 2013 se konaly 25. až 26. října. Volební účast se zastavila na hranici 59,48 %, přičemž tradičně nejvyšší byla v Praze (64,14 %) a naopak nejnižší v Ústeckém kraji (51,69 %). Vítězem voleb se stala ČSSD, na druhém místě skončilo hnutí ANO 2011 a pomyslnou třetí příčku obsadili komunisté. Pětiprocentní hranici nutnou pro účast ve sněmovně ještě překročila TOP 09, ODS, Úsvit přímé demokracie Tomia Okamury a KDU-ČSL (Český statistický úřad, @2013).

Strana, hnutí, koalice	Počet hlasů celkem	Podíl v %	Počet mandátů
ČSSD	1 016 829	20,45	50
ANO 2011	927 240	18,65	47
KSČM	741 044	14,91	33
TOP 09	596 357	11,99	26
ODS	384 174	7,72	16
Úsvit	342 339	6,88	14
KDU-ČSL	336 970	6,78	14

Tabulka č. 1: Volby do Poslanecké sněmovny 2013 (ČSÚ)

Po volbách se vytvořila trojkoalice ve složení ČSSD, ANO 2011 a KDU-ČSL, ostatní strany šly do opozice. Prezident republiky Miloš Zeman jmenoval lídra sociální demokracie Bohuslava Sobotku premiérem, místopředsdou vlády a současně ministrem financí se stal Andrej Babiš z hnutí ANO. Šéf lidovců Pavel Bělobrádek se stal místopředsdou vlády pro vědu, výzkum a inovace. Ministerstvo školství bylo svěřeno do rukou ČSSD, a tak se v čele úřadu postupně vystřídal Marcel Chládek, Michaela Marksová, Kateřina Valachová a Stanislav Štěch.

Vláda Bohuslava Sobotky dovládla celé své období, a tak se parlamentní volby konaly v řádném termínu za čtyři roky, tedy 20. až 21. října 2017. Volební účast činila 60,84 %, když nejvíce voličů dorazilo k urnám opět v Praze, zatímco nejnižší volební účast tentokrát byla v kraji Karlovarském. Ve volbách uspěl rekordní počet stran: velký úspěch slavila Česká pirátská strana, která získala téměř 11 % všech hlasů, a také strana Svobody a přímé demokracie Tomia Okamury (10,64 %). Nicméně vítězem voleb, s obrovským náskokem, se stal Andrej Babiš a jeho hnutí ANO (Český statistický úřad, @2017).

Strana, hnutí, koalice	Počet hlasů	Podíl v %	Počet mandátů
ANO 2011	1 500 113	29,64	78
ODS	572 948	11,32	25
Piráti	546 393	10,79	22
SPD	538 574	10,64	22
KSČM	393 100	7,76	15
ČSSD	368 347	7,27	15
KDU-ČSL	293 643	5,80	10
TOP 09	268 811	5,31	7
STAN	262 157	5,18	6

Tabulka č. 2: Volby do Poslanecké sněmovny 2017 (ČSÚ)

Po volbách však trvalo poměrně dlouho, než se ustavila vláda (s důvěrou). První pokus Andreje Babiše totiž skončil neúspěchem, když pro jeho menšinovou vládu, složenou z ANO a nestraníků, hlasovali pouze poslanci vlastního hnutí. Druhý pokus už však byl úspěšný: vznikla koalice ANO s ČSSD, tolerovaná KSČM, která v zemi vládne dodnes. Premiérem se stal Andrej Babiš, místopředsdou vlády pak Jan Hamáček (ČSSD) a Richard Brabec (ANO). Do čela Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy byl dosazen Robert Plaga z hnutí ANO.

PRAKTICKÁ ČÁST

3 Téma „inkluzí“ v programech politických stran

3.1 Metodologie

Předmětem bakalářské práce je téma inkluze, a proto i v rámci empirické části bylo hlavním cílem zjistit, jak se téma inkluzivního vzdělávání promítá do předvolebního boje. Postup práce spočíval v nashromáždění co největšího množství dat, a to většinou z primárních a částečně i sekundárních zdrojů. Poté následovalo jejich zpracování za použití metody diskurzivní analýzy. Na závěr proběhla interpretace získaných poznatků o zkoumaných subjektech, které jsou podrobeny komparativní metodě výzkumu.

Z primárních pramenů jsou použity volební programy pro parlamentní volby 2017, přístupné na oficiálních stránkách jednotlivých politických stran. Některé politické strany k těmto oficiálním programům připojily i další tištěné publikace, které byly rovněž předmětem zkoumání. Stěžejními zdroji jsou i dva audiovizuální záznamy volebních debat, kterých se účastnili odborníci nejsilnějších politických stran na oblast školství. Jedna se uskutečnila na obrazovkách ČT 24 dne 25. 9. 2017, druhá dne 4. 10. 2017 prostřednictvím živého streamu na zpravodajském portálu Blesk.cz. Práce rovněž čerpá z veřejných vyjádření významných představitelů jednotlivých stran, ať už v tištěných či internetových médiích, kde se v době předvolební kampaně politici vyjadřovali k třaskavému tématu „inkluzí“.

Jak už bylo v teoretické části zmíněno, volební kampaň má svá specifika, není úplně jasné, kdy začíná a kdy končí. Někteří politologové, např. doc. Šaradín, mluví o tzv. permanentní kampani. Nicméně prezident Miloš Zeman oznámil termín voleb na 20. a 21. října, ve Sbírce zákonů byl termín sněmovních voleb vyhlášen 2. května 2017 – od této chvíle tedy oficiálně začala předvolební kampaň. A proto jsou v rámci analýzy sledována data od tohoto okamžiku až po otevření volebních místností.

Do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR kandidovalo ve volbách v roce 2017 celkem 31 politických stran a hnutí (základní soubor). Do výzkumného souboru však byly zařazeny pouze ty strany, které jsou společensky významné a které překročily pětiprocentní klauzuli nutnou ke zvolení. Celkem se to podařilo devíti subjektům, které tak mohou naplňovat svůj politický program a prosazovat legislativní změny v oblasti inkluzivního vzdělávání. Jsou to tedy tyto politické strany a tato politická hnutí (řazeny dle volebního zisku): ANO 2011, Občanská demokratická strana, Česká pirátská strana, Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura, Komunistická strana Čech a Moravy, Česká strana sociálně demokratická,

Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová, TOP 09 a Starostové a nezávislí. Jen pro zajímavost můžeme zmínit, že z ostatních politických subjektů nikdo ve volbách nezískal víc jak 2 % hlasů. Nejblíže ke zvolení měla strana Svobodných občanů – volební zisk 1,56 %. Strana zelených, která dostávala prostor v televizních debatách a prosazovala inkluzivní vzdělávání, dostala jen 1,46 % podpory od občanů, a tedy skončila daleko v poli poražených.

V bakalářské práci byla použita metoda kvalitativního výzkumu. Kvalitativní výzkum využívá metodu indukce, jejíž cílem je porozumění sociální situaci a vytvoření teorie o ní. Kvalitativní výzkum nemá prakticky žádnou standardizaci dat, proto má nízkou reliabilitu a vysokou validitu. Nevýhodou je, že je výzkum poměrně časově náročný, zatímco mezi výhody patří to, že zohledňuje místní či jiné zvláštnosti.

Empirická část práce je založená na technice diskurzivní analýzy primárních pramenů. „Analýza diskurzu neboli diskurzivní analýza je definována jako analýza jazykového jednání, mluveného i psaného, které přesahuje hranice jednotlivých vět. Zaměřuje se zejména na to, jak je význam konstruován a interpretován prostřednictvím jazyka používaného v různých sociálních situacích a kontextech“ (Hájek, 2014, s. 113).

Diskurzivní analýza se zabývá analýzou různých textů v písemné podobě, např. programů politických stran, a mluvené řeči v podobě interview, televizních debat a dalších textů, jejichž součástí je i vizuální obraz a verbální komunikace. Diskurzivní analýza tedy nepředstavuje jen jednu metodu, nýbrž celou řadu interdisciplinárních přístupů, které se liší z hlediska teoretických východisek a analytických postupů (Řiháček, Čermák a Hytych, 2013).

Analýza diskurzu se věnuje především obsahům konverzace, příslušným tématům a jejich organizaci. Všimá si také psychologických jevů, jako je například paměť. Spojuje tedy analýzu konverzace s analýzou organizování a konstrukcí znalostí. Důraz přitom klade na konstrukci verzí sociálního dění v různých zprávách a popisech. Při analýze diskurzu se tedy analyzují postupy použité v těchto konstrukcích. Tento postup se uplatňuje na každodenní rozmluvy, na interview nebo zprávy v médiích (Hendl, 2005).

3.2 Vlastní výzkumné šetření

3.2.1 ANO 2011

Politické hnutí ANO 2011 oficiálně nevzniklo v roce 2011, jak by mohl název vypovídat, ale až o rok později, a to v reakci na výzvu občanského sdružení s názvem „Akce nespokojených občanů“. Zakladatelem strany od jejího počátku a současně jejím předsedou je Andrej Babiš, úspěšný miliardář slovenského původu, vlastníci koncern Agrofert, do jehož portfolia patří například skupina MAFRA, která vydává deníky MF DNES nebo Lidové noviny. Výrazný úspěch zažívá ANO v roce 2013, kdy i zásluhou hesel typu „Nejsme jako politici, makáme“, „Řídit stát jako firmu“ či „Nelžeme, nekrademe“ získává v parlamentních volbách 18,65 % voličských hlasů a Andrej Babiš se stává ministrem financí. Od této doby obliba hnutí jenom a jenom stoupá, sílí spojenectví mezi prezidentem Milošem Zemanem a Andrejem Babišem, vše má pak vyvrcholit v parlamentních volbách 2017...

Ve volebním programu s názvem „Teď nebo nikdy“ věnuje ANO problematice školství dvě stránky čistého textu. Pokud jde o inkluzi, ANO slibuje následující: *„Zajistíme reálné naplnění rovného přístupu všech ke vzdělání mimo jiné i důsledným dodržováním Úmluvy o právech dítěte a Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením“* (Teď nebo nikdy, @2017, s. 30). Mimo to hnutí ANO prosazuje zavedení individualizovaných programů rozvoje jedinců s mimořádným nadáním. K tomu je podle nich potřeba zavést nástroje k identifikaci přirozených dispozic všech žáků, a to současně propojené se systémem kariérového poradenství pro správnou volbu studia a profese.

Odborníkem hnutí ANO na školství je Ivo Vondrák, hejtman Moravskoslezského kraje a bývalý rektor Vysoké školy báňské – Technické univerzity Ostrava. Zkritizoval současnou podobu inkluze, která stát stála 4,1 miliardy, místo toho, aby se pozornost a finanční podpora mnohem více zaměřila na žáky s mimořádným nadáním (Česká televize, @2017). Zároveň se pozastavil nad velkou byrokracií, protože v praxi to podle něj vypadá, že když má paní učitelka vyplnit jeden formulář, tak tam má patnáct stránek toho, jak to má vypadat. Nelíbí se mu ani délka doby, do kdy poradna vyhotoví posudek na problematického žáka. Proto říká: *„Já jsem opatrný něco rušit, to řeknu na rovinu, ale normálně funguje to, že než něco zavedu, tak to pilotně ověřím. A já si myslím, že si tady skutečně zahráváme se životy spousty lidí“* (Blesk.cz, @2017).

3.2.2 Občanská demokratická strana

Občanská demokratická strana je na české politické scéně největší a zároveň nejsilnější pravicovou stranou, která byla založena v dubnu roku 1991 na ustavujícím kongresu v Olomouci. Jejím zakladatelem a současně i dlouholetým předsedou byl Václav Klaus, bývalý prezident České republiky (v letech 2003-2013). Samotná strana se ideově označuje za liberální a konzervativní stranu, která navazuje na tradice evropské křesťanské civilizace, demokratický odkaz první republiky a na zkušenosti západních demokracií.

V dubnu 2017 zahájili občanští demokraté kampaň pro říjnové volby do Poslanecké sněmovny. Jejich volebním lídrem se stal Petr Fiala, šéf strany, jenž v letech 2012 až 2013 zastával, jakožto nestraník pověřený ODS, funkci ministra školství, mládeže a tělovýchovy. Je tedy zřejmé, že se svým způsobem podílel na přípravě přijetí novely školského zákona k inkluzi, účinné od 1. 9. 2016. Nutno ale dodat, že celá jeho strana hlasovala společně se stranou TOP 09 jako jediná proti, samotný Petr Fiala se tenkrát zdržel hlasování (Poslanecká sněmovna ČR, @2015).

Vraťme se ale k samotné kampani před volbami 2017: ODS předstoupila před veřejnost se svým programem s názvem „Silný program pro silné Česko“. Ten obsahuje čtrnáct kapitol, mezi důležitá témata strany patří např. nízké a jednoduché daně, vnější a vnitřní bezpečnost, kvalitní a dostupné zdravotnictví, svobodné podnikání či právní stát a spravedlnost. Pro analýzu inkluzivního vzdělávání je pochopitelně nejvýznamnější kapitola Vzdělaná společnost. V ní se přímo píše: „Zrušíme povinnou inkluzi – řešení ponecháme v rukou každé školy. Prosadíme návrat kompetencí ředitelům škol a méně papírování“ (Silný program pro silné Česko, @2017, s. 9).

Expertem strany pro oblast školství je Václav Klaus ml., bývalý ředitel soukromého gymnázia PORG Libeň a pro volby do Poslanecké sněmovny trojka pražské kandidátky. Ten dlouhodobě vystupuje proti inkluzi a ve volebních debatách často zastupoval stranu. Ve volební debatě portálu Blesk.cz (@2017) zkritizoval obrovskou byrokracii inkluzivního vzdělávání, která podle něj vedla k demotivaci řady vynikajících pedagogů napříč republikou. A zároveň se postavil za Asociaci speciálních pedagogů, protože si myslí, že je potřeba chránit speciální a praktické školy. Podle něj je normální lidská slušnost, že některé nemocné děti chodí do školy se zdravými, ale na to dle jeho mínění nepotřebujeme cizí slovo „inkluzí“ (Blesk.cz, @2017).

V rámci předvolebního boje zavítal Václav Klaus ml. i do TV Seznam, kde se v Duelu utkal s tehdejším ministrem školství Stanislavem Štěchem (ČSSD). Tam prohlásil, že inkluze je ideologický projekt, který ničí české školství. Doslova řekl: „*To že plošně naháníme děti s mentálními handicapem od specialistů k nějakým 18letým asistentům se 14denním kurzem, bereme ty peníze těm učitelkám, rveme do toho miliardy, to je prostě zločin na těch dětech*“ (Seznam.cz, @2017). Paní redaktorce na dotaz potvrdil, že plošná inkluze se musí zrušit a že je to oficiální stanovisko ODS. Pokud by ODS byla ve vládě, tak by inkluzi zrušila. Znovu pochválil i praktické školy, kde máme světovou metodiku a patříme ke špičce na světě.

Podle Václava Klause ml., který jakožto bývalý ředitel gymnázia měl ve své škole i děti na vozíčku či neslyšící, je potřeba stav inkluzivního vzdělávání vrátit o osm let zpět, kdy tento systém fungoval dobře. Myslí si, že není možné, aby všechny děti chodily do běžné třídy, protože některé děti nelze individuálně vzdělávat (Idnes.cz, @2017). Současně zmínil, že pedagogové nejsou na inkluzi připraveni a také ji nechťejí. Je podle něho velký rozdíl v tom, jestli učíte v maturitním ročníku integrály, nebo když pracujete s dětmi s mentálními handicapem, na což potřebujete speciální pedagogiku.

Ve volební debatě České televize „O školství, sportu a vědě“ zastupovala ODS Ilona Mauritzová, bývalá rektorka Západočeské univerzity v Plzni. Ve volbách kandidovala v pozici lídra v Plzeňském kraji, a to jako nestranička nominovaná stranou. Zmínila, že neodmítá inkluzi jako takovou, ale zároveň ji odmítá plošně. Chce, aby si školy mohly samy rozhodovat o tom, koho budou vzdělávat. Zároveň se pozastavila nad tím, že dneska asistentem, který pracuje s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami, může být i člověk, který má kurz o čtyřiceti hodinách (Česká televize, @2017). Mimo jiné podpořila i stanovisko Asociace speciálních pedagogů, které vyhodnotilo rok fungování inkluze.

3.2.3 Česká pirátská strana

Na českou politickou scénu vstupuje Česká pirátská strana v roce 2009, a to jako součást širšího mezinárodního hnutí evropských pirátských stran v reakci na švédskou kauzu The Pirate Bay, kdy byla čtveřice zakládajících členů serveru odsouzena k jednoletému trestu vězení za šíření nelegální hudby a filmů. Už před volbami do Poslanecké sněmovny v roce 2017, se strana prosazovala i na komunální úrovni, kde získala například post starosty v Mariánských Lázních. Volebním lídrem a zároveň předsedou strany je Ivan Bartoš, specialista na informační technologie. Heslo kampaně znělo: „Pusťte nás na ně!“

Pro volby 2017 Piráti předložili poměrně stručný, čítající patnáct stránek a patnáct kapitol, ale zato jasně ideově ukotvený program s názvem „Černé na bílém“. Piráti prosazují kontrolu moci a mocných, zjednodušení státu pomocí technologií, ochranu občanů před šikanou ze strany státních úřadů a ochranu svobody. V oddílu vzdělání a vědy podporují svobodnou volbu vzdělávací cesty. Chtějí rozmanitý vzdělávací systém, kde si každý student může vybrat pro sebe tu nejvhodnější školu i způsob výuky, a dosáhnout tak na maximum svého potenciálu. Co se týče samotné inkluze, tak v programu stojí následující: „*Rozšíříme paletu druhů vzdělávání podle poptávky rodičů a studentů. Podpoříme prostor pro nadané žáky a žáky se speciálními potřebami*“ (Černé na bílém, @2017, s. 15).

Piráti jsou v principu pro inkluzivní vzdělávání. Expert strany na školství Ondřej Kolek, lídr kandidátky Pirátů v Libereckém kraji, tvrdí, že tam, kde to ve třídách funguje, nikoho to neruší a kolektivu to prospívá, by inkluzi rozhodně nerušil. Naopak tam, kde to nefunguje, by podle jeho mínění bylo lepší založit v rámci školy speciální třídu, aby pořád docházelo ke kontaktu mezi handicapovanými a většinou (Česká televize, @2017). Piráti prosazují, aby hendikepované děti měli co nejotevřenější dveře pro kvalitní vzdělání a nebyly někde v zavřeném ústavu. Ondřej Kolek si myslí, že to už k dnešnímu věku patří, protože zkrátka žijeme v 21. století. Nicméně by to podle jeho názoru měla být otázka volby, není tedy potřeba rušit zbývající speciální školy, které fungují (Blesk.cz, @2017).

Piráti současně připouštějí, že na spoustu učitelů dopadla inkluze ve formě zvětšení objemu papírování a prudkého nárůstu počtu žáků. Proto slibují: „*Zlepšíme zapojení těch, kteří mohou bez větších problémů fungovat ve standardním vzdělávání*“ (Pirátské listy, @2017). Přitom strana konstatuje, že dosud vláda neodstranila problém diskriminace těch postižených, kteří jsou s nevelkou pomocí schopní být do vzdělávacích procesů trvale zapojeni.

3.2.4 Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura

Abychom mohli analyzovat stranu Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura, je potřeba si vysvětlit okolnosti jejího založení. Dominantní osobností, jak už z názvu vypovídá, je česko-japonský podnikatel Tomio Okamura. Ten svoji politickou dráhu nastartoval v roce 2012, kdy úspěšně kandidoval na senátora za obvod 80 ve Zlínském kraji. Po neúspěšné kandidatuře na prezidenta se rozhodl založit stranu Úsvit přímé demokracie Tomia Okamury, s kterým o rok později uspěl v parlamentních volbách, kdy jeho strana získala celkem 14 mandátů. Nicméně o dva roky později se strana rozpadá a Tomio Okamura zakládá novou stranu, a tou je právě SPD, která funguje dodnes. Jedná se tedy o nejmladší stranu, která byla zahrnuta do zkoumání.

Co se týče programu, hnutí SPD má na svých internetových stránkách lištu s názvem Politický program SPD, který se od parlamentních voleb 2017 vůbec nezměnil a dá se tedy aplikovat i na jiný typ voleb. Nikoho zřejmě nepřekvapí, že hlavními hesly kampaně bylo „Ne islámu, ne teroristům“ nebo „Konec diktátu EU, odejdeme po anglicku“. Pro analýzu je nejdůležitější oddíl, který se týká vzdělání a zdravotnictví, s názvem „Vzdělání dětí a zdraví občanů na prvním místě“. V něm se píše: „*Nebudeme rušit speciální školství a dětské domovy. Odmítáme další inkluzi ve školství*“ (SPD, @2017). SPD prosazuje, aby se do škol vrátil řád, skončila ideologizace a ukvapené reformy. Hnutí zároveň slibuje navrátit kvalitativní standardy do průběhu vzdělávání a zásadním způsobem omezit administrativu škol.

Expertem strany na oblast školství je Michal Šmucr, ředitel prostějovského Gymnázia Jiřího Wolker a současně stínový ministr školství za SPD. Ve veřejných vyjádřeních se vymezil proti společnému vzdělávání. „*Je to nepřipravený průběh. Není připravený personálně, finančně. A můžeme si tady říkat, že tady byl nějaký bohuřlibý záměr, ale ten prostě byl zpackán*“ (Česká televize, @2017).

Negativně se na téma inkluze vyjádřil i další významný představitel strany Jan Hrnčič, vysokoškolský pedagog a předseda jihomoravské organizace SPD. Je toho názoru, že se ministru školství nedaří prosadit klíčové legislativní změny, které by mohly začleňování žáků s postižením do běžných školních tříd umožnit. Hlavním problémem je podle něj nedostatek finančních prostředků na asistenty pedagoga a na podpůrné prostředky. Zároveň vyslovil přání, ať se peníze na tento projekt nenajdou, protože musí být co nejdříve ukončen. Doslova

řekl: „*Největší slabinou je obelhávání hendikepovaných dětí ujišťováním, že se jim i přes jejich postižení svět přizpůsobí, což není v praxi pravda*“ (Parlamentní listy, @2017).

Kromě samotného programu najdeme i samostatný dokument, věnující se otázce školství, s názvem „Smyslem života nás všech jsou zdravé a vzdělané české děti a mládež“. Hnutí SPD v něm nesouhlasí s koncepcí společného vzdělávání a tvrdí, že české speciální školství není diskriminační a zaslouží další podporu, zatímco společné vzdělávání je nebezpečná iluze (SPD, @2017). Podle SPD je pouze zařazení inkluze do škol absurdní, protože se učitelé a asistenti pedagoga budou místo kvality vzdělávání zabývat konfliktními situacemi mezi dětmi s různými předpoklady ke vzdělávání. Myslí si, že učitele, kteří vystudovali speciální pedagogiku a učí na praktických, případně speciálních školách, degraduje inkluze na pozici asistentů do tříd s integrovanými žáky.

3.2.5 Komunistická strana Čech a Moravy

Komunistická strana Čech a Moravy je radikální levicová strana, která navazuje na odkaz předlistopadové Komunistické strany Československa (KSČ). Volebním lídrem strany je dlouholetý předseda Ústředního výboru KSČM Vojtěch Filip. Poslanci a senátoři zvolení za KSČM navrhovali roční odklad zavedení nových pravidel společného vzdělávání na školách, schválených na jaře roku 2015, ale nakonec byli přehlasováni a nová pravidla vzešla s účinností od 1. 9. 2016 v platnost.

Volební program KSČM pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky 2017 obsahuje pět základních hlavních pilířů: právo na práci a spravedlivou odměnu; garanci všeobecně dostupných a kvalitních veřejných služeb; právo, spravedlnost a demokracii; přírodu pro nás i další generaci; bezpečnost a mírové soužití. Téma „inkluzí“ se objevuje v pilíři číslo dva, kde se uvádí: *„Zachováme potřebné sítě speciálních škol a školských poradenských zařízení. Inkluze za každou cenu je nesmysl“* (KSČM, @2017, s. 15). KSČM zároveň prosazuje obnovení jednotných učebních osnov na základních školách a snižování administrativní zátěže pedagogů, kdy pedagog má učit, ne papírovat.

Lídrem kandidátky pro parlamentní volby v Jihomoravském kraji byl Ivo Pojezný, který patří mezi odborníky strany na oblast školství. Dle jeho názoru je možné do hlavního vzdělávacího proudu zařadit i dítě, které má například sluchové postižení, případně je tělesně hendikepované. Naopak si myslí, že není možné „inkludovat“ žáky mentálně postižené. A zároveň tvrdí, že kdyby žáci se speciálními vzdělávacími potřebami zůstali v základních školách praktických, dostalo by se jim spoustu hodin praktického vyučování, předprofesní přípravy, což by vedlo k jejich lepšímu uplatnění na trhu práce (Česká televize, @2017).

Odbornicí KSČM na vzdělání je i Marta Semelová, dlouholetá poslankyně a jednička kandidátky strany pro sněmovní volby. Ve volební debatě ČT (@2017) uvedla, že strana KSČM nemá problémy se začleňováním dětí do běžných škol, jak tomu bývalo i v minulosti – musí k tomu být ale na školách podmínky a adekvátní schopnosti žáka – a naopak jim vadí současné legislativní změny. *„To, co se spustilo, to je prostě další z pokusů na dětech, učitelích i rodičích a myslím si, že to výrazně poškozuje všechny“* (Blesk.cz; @2017). Domnívá se, že děti s postižením bývají na mnoha běžných základních školách mnohem více vyčleněny, víc diskriminovány, než když byly ve speciálním školství. Svůj názor podpořila i kritikou asistentů pedagoga, kteří podle ní ruší ostatní děti při výuce, protože už teď chodí do škol mnoho dětí s poruchou koncentrace. Tvrdí, že školská poradenská zařízení jsou velice

přetížená a zároveň vytváří nátlak na speciální školy, aby došlo postupně k jejich zrušení (Blesk.cz, @2017).

Strana KSČM nepodporuje inkluzi podle nových pravidel (od 1. 9. 2016). V propagačních materiálech říká, že inkluze ve školství byla vždy, ale podle schopností dítěte a podmínek dané školy. Strana společnému vzdělávání vytýká zejména nárůst administrativy, nepřipravenost terénu či přetížení poradenských zařízení (KSČM ZLÍN, @2017). Řada inkludovaných dětí je podle nich v běžné škole víc vyčleněna než ve speciálních školách, dochází k šikaně mezi žáky a děti nezažívají pocit úspěchu. Podle KSČM na inkluzi doplácí všechny zúčastněné strany – tedy děti, učitelé a rodina.

K inkluzi se před volbami vyjadřoval i Ladislav Sekanina, dlouholetý zastupitel města Krnova a současně čtvrtý v pořadí na kandidátní listině strany v Moravskoslezském kraji při sněmovních volbách. Vystudovaný pedagog vytknul, že českému školství chybí dlouhodobá strategie, která by neumožňovala každému novému ministrovi prosazovat zbytečné zákony, a to například v podobě inkluze. *„Jsme zemí, která má po dlouhá léta budované speciální školství s ohledem na jednotlivé obtíže dětí. Proto samotné zdůvodňování a silové zavádění inkluze považuji za krok zpět“* (Stanbruntalsko.cz, @2017).

3.2.6 Česká strana sociálně demokratická

Nejstarší politickou stranou v České republice je Česká strana sociálně demokratická, jejíž vznik se datuje až do roku 1878, kdy vznikla jako součást rakouské sociální demokracie. O pár let později – v roce 1793 – se pak osamostatnila a zrodila se Československá sociálně demokratická strana dělnická. V polistopadovém vývoji se nejčastěji podílela na vládě, a tedy měla i nejčastěji ve své gesci ministerstvo školství. Za Zemanovy vlády byl ministrem školství pedagog Eduard Zeman, po něm převzala jeho úřad advokátka Petra Buzková, která reformovala české školství, a za její éry se schválil školský zákon. Sociální demokracie znovu získala do moci MŠMT v roce 2014, kdy do úřadu nastoupil Marcel Chládek. Po něm se za Sobotkovy vlády do čela Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy dostala Kateřina Valachová, která prosadila schválení novely školského zákona zahrnující inkluzivní vzdělávání, a také profesor psychologie Stanislav Štěch (nestraníček za ČSSD).

Před volbami v roce 2017 vznikl neobvyklý triumvirát: předsedou vlády ČR zůstal Bohuslav Sobotka, předsedou strany byl pověřen ministr vnitra Milan Chovanec a volebním lídrem strany se stal Lubomír Zaorálek, tehdejší ministr zahraničních věcí. V kampani ČSSD vsadila na svůj volební program s mottem „Dobrá země pro život“. V kapitole týkající se vzdělávání nenajdeme implicitně vyřčené slovo inkluze. ČSSD pouze konstatuje, že český vzdělávací systém prošel v posledních letech mnoha změnami. Chce tedy české školství stabilizovat a vytvořit podmínky pro kvalitní a dostupné vzdělávání pro všechny (Dobrá země pro život, @2017).

Sociální demokraty zastupoval v debatě ČT o školství Petr Kořenek, ředitel základní školy ve Vsetíně a trojka kandidátky ČSSD ve Zlínském kraji. Když přišla řeč na společné vzdělávání, tak tuto myšlenku podpořil. Vysvětlil, že společné vzdělávání je zákonem ukotveno již od roku 2005, změnilo se pouze zpřesnění definice, kdy se poskytují podpůrná opatření, a poskytly se na to potřebné finanční prostředky (Česká televize, @2017). A zároveň připomněl, že podpůrná opatření se netýkají pouze žáků s nějakým hendikepem, ale také mimořádně nadaných žáků.

Že se inkluze osvědčila, tak to si myslí bývalý ministr školství Stanislav Štěch, který v době kampaně úřadoval na ministerstvu školství. „V březnu 2017 máme zaregistrováno asi 96 tisíc dětí s různými potřebami, z nich 72 700 se vzdělává v běžné škole. Čili my vidíme, že toto číslo narostlo,“ pochvaloval si, byť je potřeba dodat, že už před platností novely zákona existovaly cca dvě třetiny dětí s různými potřebami, které již od roku 2005 byly zařazeny do

běžné školy (Seznam.cz, @2017). Ministerstvo pod vedením Stanislava Štěcha prodloužilo lhůtu, pro kterou platí diagnostika dítěte, na dva roky a zároveň odstranilo byrokracii spočívající v tom, že si rodiče mohou zprávu z poradenského zařízení vyzvednout přímo ve škole. Je na rodiči, aby se rozhodl, zda své dítě, které má nějaké potíže, dál zařadí do běžné školy, nebo do školy speciální. Když se rozhodne, že ho zařadí do běžné školy, tak jde do poradenského zařízení, které dá doporučení.

Bývalá ministryně školství Kateřina Valachová obhajovala začleňování dětí s různými potřebami do běžných škol v debatách proti svým politickým soupeřům. *„To, co jsme zavedli, je systém financování. Podle mě funguje dobře a jediné, co bych vytkla, je nárůst administrativy“* (Blesk.cz, @2017). Nepotvrdilo se to, že se se zavedením inkluze zruší speciální školy nebo základní školy praktické. Stalo se to, že rodič, ač zvolí jakoukoliv školu v běžném proudu nebo ve speciálním proudu, tak má jistotu, že financování v obou proudech bude zajištěno. Bývalá ministryně školství vytkla svému největšímu oponentovi Václavu Klausovi ml. z ODS, že jeho strana udělala „sekeru“ ve veřejném školství minus 70 miliard, protože podle ní nebyly peníze na učitele, asistenty pedagoga, školní psychology či speciální pedagogy (Blesk.cz, @2017). Dále Kateřina Valachová připomněla, že se zvyšují logopedické problémy dětí, je více dysgrafiků, dyslektiků a dětí s výchovnými problémy, což představuje pro učitele větší problém než inkluze dětí se zdravotním postižením.

3.2.7 Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová

Jednou z nejstarších českých politických stran je Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová, která je založená na konzervativních hodnotách a křesťanských principech. Obecně lze říct, že strana je velice silná na komunální úrovni, má řadu starostů malých obcí a z demografického hlediska se její největší voličská základna soustřeďuje na jižní Moravě. Předsedou strany se stal v roce 2010 Pavel Bělobrádek, který vedl svoji partaj i ve volebním boji před volbami v roce 2017.

Volební program KDU-ČSL pro sněmovní volby nese název „Zodpovědně pro společný život.“ Ke společnému vzdělávání zaujímá strana následující stanovisko: „*Vyhodnotíme společné vzdělávání a zachováme speciální školy. Budeme podporovat mimořádně nadané studenty*“ (Zodpovědně pro společný život, @2017, s. 6). KDU-ČSL odmítá ideologii multikulturalismu a podobné zásahy do školství. Dále prosazuje snížení byrokratické a administrativní zátěže ředitelů a učitelů škol. Lidovci také chtějí, aby učitel byl dobře zaplacený a motivovaný k dalšímu vzdělávání, proto navrhují zvýšit průměrnou mzdu pedagogických pracovníků, a to na úroveň 130 % průměrné mzdy v národním hospodářství do roku 2021.

Expertem strany na školství je Jiří Mihola, v době kampaně předseda poslaneckého klubu a zároveň místopředseda strany. Podle jeho názoru inkluze nesmí znamenat pokles kvality výuky pro ostatní. Myslí si, že je to dobrá myšlenka, která byla špatně provedena, a to zejména po informační a finanční stránce. „*Navrhujeme stop stav: vyhodnotit inkluzi, provést revizi a pak teprve případně jít dál*“ (Česká televize, @2017). Jiří Mihola nebere ministerstvu dobrý záměr, protože podat ruku je podle něj správné. Avšak říká, že asistenta pedagoga nemůže dělat kdokoliv, musí to být speciální pedagog, jestli chceme mít kvalitní inkluzi. A musí být k tomu nastavené finanční podmínky na školách. KDU-ČSL jeho ústy zároveň podporuje zachování speciálních škol (Blesk.cz, @2017).

Zajímavostí však je, že ještě v roce 2015 strana zaujímala ke společnému vzdělávání diametrálně odlišný postoj. KDU-ČSL tenkrát vydala prohlášení, ve kterém nesouhlasila s tím, že by se handicapované děti – s tělesným i mentálním postižením – vzdělávaly odděleně od zdravých dětí. Odkazovala se na Listinu základních práv a svobod, přičemž prosazovala větší integraci dětí se zdravotním postižením do normálního života, což může obohatit vývoj handicapovaných i zdravých dětí (KDU-ČSL, @2015).

3.2.8 TOP 09

Liberální, konzervativní a středopravicová strana TOP 09 vznikla, jak už název napovídá, v roce 2009. Její vznik inicioval Miroslav Kalousek, bývalý šéf KDU-ČSL, společně ve spolupráci s Karlem Schwarzenbergem, bývalým členem Občanské demokratické aliance. Strana již od svého počátku úzce spolupracovala s uskupením Starostů a nezávislých, s nímž poprvé úspěšně kandidovala ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2010, když utvořila koalici ve vládě Petra Nečase (ODS). Spolupráce se STAN skončila v roce 2016, do posledních parlamentních voleb tak strana vstupovala samostatně. Volebním lídrem strany a zároveň předsedou byl Miroslav Kalousek.

Co se týče programových vizí, tak ve svém programu na léta 2017-2021, který naplňuje první třetinu VIZE 2030, je pro stranu TOP 09 otázka vzdělání, vědy a výzkumu velice důležitá. Podle nich vzdělávání nesmí diskriminovat žádnou sociální skupinu, proto se TOP 09 zasadí o vytvoření prostředí vstřícné ke slabším a handicapovaným, respektující individuální možnosti a předpoklady dětí. V programu doslovně stojí: *Společné vzdělávání dětí neznamená potlačování jejich individuality a nadání. Podpoříme proto projekt dělené třídy, který umožní v řadě předmětů „dvourychlostní“ výuku při zachování principu rovného přístupu ke vzdělání* (TOP 09, @2017, str. 5).

Pro rozumnou inkluzi je i expert TOP 09 na oblast školství Pavel Klíma, zastupitel Jihočeského kraje, který promoval na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a do voleb vede kandidátku strany v Jihočeském kraji. Současně je ředitelem Základní a mateřské školy v Malšvicích. Říká, že děti autistické, handicapované – fyzicky nebo mentálně – se vzdělávaly na jeho škole už před zavedením novely, týkající se inkluzivního vzdělávání, a budou tak činit i nadále (Česká televize, @2017). Od ministerstva však požaduje průhledné a zlepšené financování, více peněz na učitele a asistenty místo přeplněných poraden.

Výtky ke společnému vzdělávání vyslovil těsně před volbami i Jiří Růžička, senátor a ředitel Gymnázia Jana Keplera. V duelu s Václavem Klausem ml. řekl, že strana TOP 09 nekritizuje inkluzi jako takovou nebo zařazení lidí s různým postižením do normálního prostředí, ale kritizuje hromadnost a ideologičnost. Podle něj je potřeba vytvořit podmínky, dát školám finanční prostředky, aby s tím mohli pracovat. Myslí si, že je potřeba se věnovat i dětem mimořádně nadaným. *“My hodně zdůrazňujeme práci s handicapovanými, málo zapomínáme na ty talentované, nadané a šikovné. Pokud se nebudeme věnovat i těm, tak to je cesta do pekel”* (Idnes.cz, @2017).

3.2.9 Starostové a nezávislí

Hnutí Starostové a nezávislí vzniklo v roce 2009 transformací z uskupení Nezávislí starostové pro kraj, které působilo především ve Zlínském kraji. Poté se hnutí STAN spojilo se stranou TOP 09, aby se v roce 2013 poprvé dostali do Poslanecké sněmovny. Při posledních volbách, které jsou předmětem analýzy, nejprve koketovali s myšlenkou spojit se se stranou KDU-ČSL a jít do těchto voleb společně. Nicméně se Starostové rozhodli jít do klání o voličské hlasy samostatně. Volebním lídrem strany se stal Jan Farský, tehdejší zastupitel Libereckého kraje a bývalý starosta města Semily, přestože předsedou strany byl v době kampaně Petr Gazdík, místopředseda Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. V minulosti, konkrétně v lednu 2016, se hnutí STAN už ozvalo proti inkluzivnímu vzdělávání, a sice když středočeská buňka vyzvala vedení kraje a středočeské zastupitele, aby povinnou inkluzi ve středočeských školách odmítli. Starosta Kolína Vít Rakušan, současný předseda strany, tenkrát argumentoval tím, že ředitelé základních škol nevědí, co mají a co budou muset dělat, navíc není jasné financování a chybí dostatek speciálních pedagogů (Denik.cz, @2016).

Petr Gazdík, absolvent Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, zastupoval hnutí ve veřejných debatách a prezentoval stanoviska strany na problematiku společného vzdělávání. „*Nic proti inkluzi, ale to provedení je opravdu běsné. To má být skutečně individuální věc, ale to nelze aplikovat u všech*“ (Česká televize, @2017). Zároveň Petr Gazdík řekl, že zejména u hraničních dětí, u různých mentálních postižení, by tyto děti měly být vzdělávány ve speciálních školách, které jim umožní životní návyky, což je ZŠ nenaučí. U každého jedince je to individuální, musí rozhodnout učitel, rodiče a pedagogicko-psychologické poradny.

Volební materiál strany, čítající 84 stran, nese motto „Chceme vrátit stát zodpovědným občanům“ (STAN, @2017), ale neobsahuje jasné stanovisko strany na téma inkluze. Pouze obecně hovoří o kvalitním vzdělání v zájmu budoucnosti České republiky. V oblasti školství mezi priority strany patří propojení škol a zaměstnavatelů, vytvoření Národní rady pro vzdělávání, debyrokratizace školství nebo zkvalitnění výuky na pedagogických fakultách.

Hnutí STAN ubezpečuje, že speciální školy mají v českém vzdělávacím systému své místo. Myslí si, že je potřeba trošku vzít zpátečku a vyhodnotit pořádně inkluzi, která je finančně velmi náročná. Petr Gazdík tvrdí, že rodiče v běžných základních školách přemýšlejí

o tom, že kvůli inkluzi dají své děti raději do soukromých či církevních škol, případně do jiné třídy. Protože to spíš narušuje výuku, avšak dodává, že se jedná o individuální záležitost. *„Je to případ od případu, ale určitě to ubližuje tomu zbytku části třídy“* (Blesk.cz, @2017).

3.3 Interpretace analýzy

Z analýzy jasně vyplývá, že téma „inkluze“ patřilo mezi významná témata v rámci předvolební kampaně před parlamentními volbami do Poslanecké sněmovny v roce 2017. Důkazem je i to, že všechny strany, které se posléze probíjaly do Parlamentu, měly tuto problematiku implicitně zahrnutou ve svých volebních programech, případně se k ní vyjadřovaly ve sdělovacích prostředcích. Přímou zahrnutá slova či slovní spojení, jako je „inkluze“, „společné vzdělávání“, „rovný přístup ke vzdělání“, „speciální školství“, „vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami“, „vzdělávání nadaných žáků“ měly ve svých volebních programech zahrnuty následující politické strany a hnutí: ANO, ODS, Piráti, SPD, KSČM, KDU-ČSL a TOP 09. Naopak STAN a ČSSD jako jediní téma inkluzivního vzdělávání ve svých volebních programech opomněli. Nicméně u ČSSD je potřeba zmínit, že se jedná o vládní stranu, která měla za vlády premiéra Bohuslava Sobotky v gesci ministerstvo školství, tudíž dostávala dost veřejného prostoru k tomu, aby své kroky a postoje prezentovala v médiích.

Jaká stanoviska ke společnému vzdělávání tedy zauímají jednotlivé strany? Nejprve je potřeba si říct, že politické strany a hnutí nejsou úplně homogenní tělesa, mají tisíce svých členů a v každé partaji tedy můžou zaznívat argumenty pro a proti. Proto byly do analýzy zahrnuty především primární zdroje a názory pouze těch představitelů, kteří mají určitý vliv a kteří jsou garanty svých stran na oblast školství. Nicméně zcela jasně z analýzy vyplývá, že proti inkluzivnímu vzdělávání jsou zejména ODS, SPD a KSČM. Tyto strany ústy svých představitelů dokonce slibují, že inkluzi zruší. Mezi odpůrce společného vzdělávání můžeme zařadit i hnutí STAN. Naopak mezi zastánce společného vzdělávání patří zejména ČSSD a Česká pirátská strana. Nejasný postoj zastávají lidovci, kteří během volební kampaně změnili svůj názor, a nyní chtějí provést revizi. Myšlenku inkluze podporují i ANO a TOP 09, nechtějí ji rušit, ale zároveň kritizují její současné provedení.

Které argumenty nejčastěji uvádějí odpůrci inkluzivního vzdělávání? Mezi hlavní argumenty patří velká finanční náročnost celého projektu, to si kromě ODS, která patří mezi hlavní odpůrce inkluzivního vzdělávání, myslí i Starostové a nezávislí, hnutí ANO nebo také strana TOP 09. Kritici zároveň vytykají i odbornou způsobilost, nedostatečné vzdělání a zkušenosti lidí, kteří na školách vykonávají funkci asistenta pedagoga. Tento argument používá jednak opět ODS, ale také například KDU-ČSL. Velice často strany také uvádí, že se v posledních letech díky inkluzi vysoce zvýšila byrokracie a náročnost učitelské profese. To

koneckonců připouští i vládní strany, tedy hnutí ANO a ČSSD. Dalším argumentem proti inkluzi, který rezonoval ve volební kampani, bylo, že inkluze ve své podstatě znamená „hromadný“ přesun žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných škol, třeba i s těžkým mentálním postižením, a tím pádem že dojde ke zrušení speciálních nebo praktických škol. Tento důvod se ukázal jako nepravdivý.

Podporovatelé společného vzdělávání, tedy zejména Pirátská strana a ČSSD, naopak zastávají názor, že přítomnost žáků se speciálními vzdělávacími potřebami prospívá kolektivu celé třídy, zlepšuje se klima třídy a rozvíjejí se sociální dovednosti žáků. Dalším argumentem je i to, že pořad zůstává svoboda volby, je na rodičích, jestli dají své dítě do běžné, případně do speciální školy. Inkluze funguje v českém školství už dlouhou dobu, neruší speciální školství, ale jenom novela školského zákona č. 82/2015 Sb., s odloženou účinností od 1. 9. 2016, zavádí systém financování podpůrných opatření.

Co se týče lingvistického rozboru textu, můžeme říct, že se politické strany ve svých volebních programech držely zásad spisovné češtiny, vyjádření jsou logická a gramaticky správně napsaná. Ve volebních debatách se politikové uchylovali především k hovorové češtině, objevují se zde slangové výrazy, neologismy a volnější skladba vět. Václav Klaus ml. (ODS) ale například použil poněkud drsné přirovnání, když nazval inkluzi „zločinem na dětech“. Ivo Vondrák (ANO) zase řekl, že si „zahráváme se životy spousty dětí“.

Závěr

Bakalářská práce na téma „Inkluze – fakta a mýty ve volebních programech politických stran“ měla za cíl popsat problematiku inkluzivního vzdělávání, avšak nikoliv jen z pohledu pedagogicko-speciálního, ale zejména jako problém politický, který je vysoce aktuální a který se každý den dotýká velkého počtu lidí. Svým zpracováním se tak jedná o unikátní práci, která by mohla být přínosem v rámci dalšího vývoje této zkoumané problematiky.

V rámci práce bylo vysvětleno, že inkluze není stav, ale proces, jehož smyslem je umožnit žákům se speciálními vzdělávacími potřebami, tedy žákům potřebující podpůrná opatření, navštěvovat běžné školy. Cílem inkluze je tedy zařadit všechny žáky do hlavního vzdělávacího proudu, zajistit jim optimální podmínky pro sociální a kognitivní vývoj, a zároveň podpořit vzdělávací úspěšnost jednotlivého žáka. Inkluzivní vzdělávání vychází z podstaty, že odlišnost je normálním společenským jevem, zatímco integrace definuje člověka na základě existujících nebo neexistujících rozdílů. Legislativní proces inkluzivního vzdělávání prošel velkým vývojem, myšlenky společného vzdělávání se objevují už se vznikem České republiky (Úmluva o právech dítěte, Listina základních práv a svobod), průlomovým zákonem v této oblasti byl však až zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Mezi strategické dokumenty v oblasti společného vzdělávání patří Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020 nebo Akční plán inkluzivního vzdělávání na období 2019-2020.

Nejnákladnějším podpůrným opatřením v procesu inkluze je asistent pedagoga. Ten vede přímou pedagogickou činnost při vzdělávání a výchově podle stanovených pokynů učitele zaměřenou na individuální podporu žáků. Žáka přitom vede k nejvyšší možné míře samostatnosti. Kromě asistentů pedagoga, kterých na školách rok od roku přibývá, patří mezi podpůrná opatření také využití kompenzačních a učebních pomůcek, speciálních učebnic, zařazení předmětů speciálně-pedagogické péče nebo poskytování pedagogicko-psychologických služeb. Mezi příznivce společného vzdělávání patří například Klára Laurenčíková, předsedkyně České odborné společnosti pro inkluzivní vzdělávání, nebo Olga Švestková, přednostka Kliniky rehabilitačního lékařství Všeobecné fakultní nemocnice v Praze a 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy. Naopak mezi kritiky inkluze patří Jiří Pilař, předseda pražské Asociace speciálních pedagogů, nebo prezident Miloš Zeman.

V bakalářské práci bylo rovněž řečeno, že politické strany můžeme dělit na strany pravicové a levicové. Na pomyslném pravicovém spektru stojí konzervatismus, myšlenkový směr hájící tradice a pragmatismus, k němuž se hlásí zejména představitelé KDU-ČSL nebo TOP 09. A také liberalismus, který chrání svobodu jedince a ke kterému souzní Občanská demokratická strana nebo Česká pirátská strana. Naopak mezi levicové politické směry patří socialismus, jehož myšlenky, např. sociální rovnost, má ve svém volebním programu Česká strana sociálně demokratická. V posledních letech sílí na významu populismus, nadbíhající momentálním náladám obyvatelstva, a také euroskepticismus, vymezující se proti procesu evropské integrace.

Bez kvalitního marketingu a volební kampaně, kterou někteří politologové označují za permanentní, se neobejde žádná politická strana. Transparentnost volebních kampaní je vymezena zákonem č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích. Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2013 vyhrála ČSSD, o čtyři roky později už ale slavilo hnutí ANO, které dodnes pod vedením Roberta Plagy spravuje Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy.

V rámci praktické části bakalářské práce bylo hlavním cílem zjistit, jak se téma inkluzivního vzdělávání promítá do předvolebního boje. K tomuto účelu byla použita metoda diskurzivní analýzy. Do výzkumného souboru byly zařazeny pouze ty strany, které při posledních parlamentních volbách překročily pětiprocentní klauzuli nutnou ke zvolení. Z analýzy následně vyplynulo, že téma „inkluzí“ patřilo mezi významná témata v rámci předvolební kampaně. Proti inkluzivnímu vzdělávání vystupovaly zejména strany ODS, SPD, KSČM a hnutí STAN. Naopak mezi zastánce inkluze patřila ČSSD a Piráti. Myšlenku inkluze, byť s výhradami, podporuje i hnutí ANO, lidovci a TOP 09.

Bakalářská práce „Inkluzí – fakta a mýty ve volebních programech politických stran“ otevřela celou řadu otázek. Je to problematika poměrně složitá, ale o to víc důležitá. Ať si ale každý sám odpoví, jestli bychom měli v běžných školách vzdělávat více, méně, nebo stejně dětí se specifickými vzdělávacími potřebami jako dosud. Jedno je ale jisté: je potřeba najít politický konsensus na tom, aby politické strany, které se k něčemu před volbami zavázaly, nastavily zejména zlepšené financování, které by pomohlo ředitelům, učitelům, rodičům, a hlavně samotným dětem. Protože jak se říká: nejlepší investice je do vzdělání.

Použitá literatura a zdroje

Odborná literatura:

ANDERLIK, Lore. *Cesta k inkluzi: úvahy z praxe a pro praxi*. Praha: Triton, 2014. ISBN 978-80-7387-765-1.

BARTOŇOVÁ, Miroslava a Marie VÍTKOVÁ. *Inkluzivní vzdělávání v podmínkách současné české školy = Inclusive education in current Czech school*. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5383-0.

DANICS, Štefan, Josef DUBSKÝ a Lukáš URBAN. *Základy sociologie a politologie*. 4. upravené a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-751-1.

DANICS, Štefan a Ladislava TEJCHMANOVÁ. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2017. ISBN 978-80-7452-122-5.

HÁJEK, Martin. *Čtenář a stroj: vybrané metody sociálněvědní analýzy textů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2014. Studie. ISBN 978-80-7419-161-9.

HÁJKOVÁ, Vanda a Iva STRNADOVÁ. *Inkluzivní vzdělávání: [teorie a praxe]*. Praha: Grada, 2010. Pedagogika. ISBN 978-80-247-3070-7.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

HEYWOOD, Andrew. *Politické ideologie*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. Politologie. ISBN 80-86861-71-6.

HEYWOOD, Andrew. *Politické ideologie*. 4. vyd. Přeložil Zdeněk MASOPUST. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-137-3.

CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-098-6.

CHYTILEK, Roman, Otto EIBL a Anna MATUŠKOVÁ. *Teorie a metody politického marketingu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2012. ISBN 978-80-7325-281-6.

KREJČÍ, Oskar. *Nová kniha o volbách*. Praha: Professional Publishing, 2006. ISBN 80-86946-01-0.

KUBÁČEK, Jan. *Slovník politického managementu a volebního marketingu*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4013-3.

MICHALÍK, Jan, Pavlína BASLEROVÁ a Lenka FELCMANOVÁ. *Katalog podpůrných opatření pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zdravotního nebo sociálního znevýhodnění: obecná část*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. Ostatní odborné publikace. ISBN 978-80-244-4654-7.

NOVÁK, Miroslav a Tomáš LEBEDA. *Volební a stranické systémy: ČR v mezinárodním srovnání*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. Vysokoškolské učebnice. ISBN 80-86473-88-0.

PALOUNKOVÁ, Zuzana a Hana JOKLÍKOVÁ. *Asistent pedagoga v inkluzivním vzdělávání*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2017. ISBN 978-80-7494-386-7.

ŘIHÁČEK, Tomáš, Ivo ČERMÁK a Roman HYTYCH. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6382-2.

SLEPIČKOVÁ, Lenka a Karel PANČOCHA. *Akteři školní inkluze = School inclusion actors*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6688-5.

ŠARADÍN, Pavel, ed. *Politické kampaně, volby a politický marketing*. 1. vyd. Olomouc: Periplum, 2007. Studie a analýzy. ISBN 978-80-86624-36-5.

ŠMELOVÁ, Eva a kol. *Společenské aspekty inkluze*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2017. Monografie. ISBN 978-80-244-4911-1.

ŠTĚDRŮŇ, Bohumír. *Politika a politický marketing*. Praha: C.H. Beck, 2013. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-448-3.

TANNENBERGEROVÁ, Monika. *Průvodce školní inkluzí, aneb, Jak vypadá kvalitní základní škola současnosti?*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-008-1.

VAĎUROVÁ, Helena. *Historický vývoj a současné pojetí inkluzivního vzdělávání*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-5032-7.

WALTEROVÁ, Eliška. *Úloha školy v rozvoji vzdělanosti*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-083-2.

ŽALOUDEK, Karel. *Encyklopedie politiky*. Praha: Libri, 1996. ISBN 80-85983-11-7.

Elektronické zdroje:

ČESKÁ ODBORNÁ SPOLEČNOST PRO INKLUZIVNÍ VZDĚLÁVÁNÍ: *Podpůrná opatření – výčet, členění, příklady* [online]. 2017 [cit. 2019-04-18]. Dostupné z: <https://cosiv.cz/cs/2017/03/01/podpurna-opatreni-vycet-cleneni-priklady/>

ČESKÝ ROZHLAS: *Nemyslím si, že všechny děti patří do běžných škol, říká speciální pedagog* [online]. 2017 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/nemyslím-si-ze-vsechny-deti-patri-do-beznych-skol-rika-specialni-pedagog-6519246>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 25.10. – 26.10.2013* [online]. 2013 [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: <https://volby.cz/pls/ps2013/ps>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 20.10. – 21.10.2017* [online]. 2017 [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: <https://volby.cz/cz/ps2017.htm>

DENÍK.CZ: *Starostové a nezávislí vyzývají: Zastavte povinnou inkluzi na základních školách* [online]. 2016 [cit. 2019-05-19]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/stredocesky-kraj/starostove-a-nezavisli-vyzyvaji-zastavte-povinnou-inkluzi-na-zakladnich-skolach-20160105.html>

IDNES.CZ: *Rozstřel s Jiřím Růžičkou a Václavem Klausem mladším* [online]. 2017 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: http://www.idnes.cz/zpravy/domaci/roz_strel-diskuze-vaclav-klaus-mladsi-jiri-ruzicka-skolstvi-volby.A170828_160004_domaci_nub

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ: *Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením* [online]. 2016 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/28419>

MŠMT: *Hlavní závěry analýzy implementace společného vzdělávání v období 1. 9. 2016 – 31. 10. 2017* [online]. 2018 [cit. 2019-04-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/46497>

MŠMT: *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha* [online]. 2002 [cit. 2019-04-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/bila-kniha-narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice-formuje-vladni-strategii-v-oblasti-vzdelavani-strategie-odrazi-celospolecenske-zajmy-a-dava-konkretni-podnety-k-praci-sko>

MŠMT: *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020* [online]. 2016 [cit. 2019-04-15]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/Strategie_2020_web.pdf

MŠMT: *Všeobecná deklarace lidských práv a svobod OSN 1948* [online]. 2016 [cit. 2019-04-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/39238/>

NÁRODNÍ RADA OSOB SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM: *Inkluze je důležitá nejen pro děti, ale i pro většinovou společnost – Olga Švestková* [online]. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: www.nrzp.cz/projekty/cena-mosty/1859-inkluzje-dulezita-nejen-pro-deti-ale-i-pro-vetsinovou-spolecnost-olga-svestkova.html

PARLAMENTNILISTY.CZ: *Hrnčír (SPD): Inkluze: Další nesmysl z dílny ČSSD před krachem?* [online]. 2017 [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-volicum/Hrncir-SPD-Inkluze-Dalsi-nesmysl-z-dilny-CSSD-pred-krachem-499357>

PIRÁTSKÉ LISTY: *Víc peněz do vzdělání a méně papírů* [online]. 2017 [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: <https://www.piratskelisty.cz/clanek-1709-vic-penez-do-vzdelani-a-mene-papiru>

POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČR: *Hlasování Poslanecké sněmovny 25/204* [online]. 2015 [cit. 2019-05-05]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=60528>

POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČR: *20. schůze* [online]. 2017 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2017ps/stenprot/020schuz/s020035.htm>

SEZNAMZPRAVY.CZ: *Duel: Václav Klaus ml. proti ministroví. Ostrý duel o tom, kdy dát děti do školy a jak je učit* [online]. 2017 [cit. 2019-05-05]. Dostupné

z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/vaclav-klaus-ml-proti-ministrovi-duel-o-inkluzi-a-jak-se-zmeni-od-zari-skoly-35764>

STANBRUNTALSKO.CZ: *Silové zavádění inkluze považují za nedemokratické, zdůraznil kandidát na poslance Ladislav Sekanina (KSČM)* [online]. 2017 [cit. 2019-05-11]. Dostupné z: <https://stabruntalsko.cz/silove-zavadeni-inkluzi-povazuji-za-nedemocraticke-zduraznil-kandidat-poslance-ladislav-sekanina-kscm/>

Legislativní dokumenty:

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.

Zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

Zákon č. 82/2015 Sb. (novela školského zákona).

Volební programy a tiskoviny politických stran:

ANO 2011: *Ted' nebo nikdy* [online]. 2017 [cit. 2019-05-03]. Dostupné z: <https://www.anobudeli.cz/file/edee/2017/09/program-hnuti-ano-pro-volby-do-poslanecke-snemovny.pdf>

ČSSD: *Dobrá země pro život* [online]. 2017 [cit. 2019-05-13]. Dostupné z: <https://www.cssd.cz/data/files/program-210x210-seda.pdf>

KDU-ČSL: *Zodpovědně pro společný domov* [online]. 2017 [cit. 2019-05-15]. Dostupné z: <https://kdu.cz/getattachment/f3c301fb-b96a-4915-87e4-6ad5713164a3/Volebni-program2017-2021.aspx>

KDU-ČSL: *Inkluze ve školství obohatí obě strany* [online]. 2015 [cit. 2019-05-15]. Dostupné z: <https://kdu.cz/aktualne/archiv/2015/kdu-csl-inkluzi-ve-skolstvi-obohati-obe-strany>

KSČM: *Volební program KSČM pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky 2017* [online]. 2017 [cit. 2019-05-11]. Dostupné

z: http://volby.kscm.cz/sites/default/files/volebni_program_ksem_pro_volby_do_ps_pcr_2017.pdf

KSČM ZLÍN: *Volby 20. a 21. října* [online]. 2017 [cit. 2019-05-11]. Dostupné z: www.kscm.zlin.cz/old/Volby/Volby2017.php

ODS: *Silný program pro silné Česko* [online]. 2017 [cit. 2019-05-05]. Dostupné z: <https://www.ods.cz/volby2017>

PIRÁTI: *Černé na bílém* [online]. 2017 [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: https://www.pirati.cz/assets/pdf/program_cerne_na_bilem.pdf

SPD: *Politický program SPD* [online]. 2017 [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/program>

SPD: *Smyslem života nás všech jsou zdravé a vzdělané děti a mládež* [online]. 2017 [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/uploads/stranky/1/dokumenty/smyslem-zivota-nas-vsech-jsou-zdrave-a-vzdelane-ceske-deti-a-mladez.pdf>

STAN: *Program STAN 2017* [online]. 2017 [cit. 2019-05-17]. Dostupné z: https://www.starostove-nezavisli.cz/fmfile/0/files/volby17/STAN_program_17_final.pdf

TOP 09: *Volební program* [online]. 2017 [cit. 2019-05-19]. Dostupné z: https://www.top09.cz/files/soubory/volebni-program-2017-doposlancekesnemovny_1717.pdf

Televizní debaty:

BLESK.CZ: *Drsná hádka o inkluzi: Valachová máchala před Klausem ml. fotkami postižených dětí* [online]. 2017 [cit. 2019-04-28]. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/volby-volby-2017/497893/drsna-hadka-o-inkluzi-valachova-machala-pred-klaussem-ml-fotkami-postizenych-deti.html>

ČESKÁ TELEVIZE: *Předvolební debata o školství, sportu a vědě* [online]. 2017 [cit. 2019-04-28]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/2253205-zive-predvolebni-debata-o-skolstvi-sportu-a-vede>

Seznam zkratek

ANO – ANO 2011

ČR – Česká republika

ČSFR – Československá federativní republika

ČSOIV – Česká odborná společnost pro inkluzivní vzdělávání

ČSSD – Česká strana sociálně demokratická

ČSÚ – Český statistický úřad

ČT – Česká televize

DSSS – Dělnická strana sociální spravedlnosti

EU – Evropská unie

KDU-ČSL – Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová

KSČM – Komunistická strana Čech a Moravy

MF DNES – Mladá fronta Dnes

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

ODS – Občanská demokratická strana

OSN – Organizace spojených národů

Piráti – Česká pirátská strana

SPD – Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura

STAN – Starostové a nezávislí

SVP – speciální vzdělávací potřeby

Úsvit – Úsvit přímé demokracie Tomia Okamury

ZŠ – základní škola

Seznam tabulek a grafů

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Volby do Poslanecké sněmovny 2013 (ČSÚ).....	23
Tabulka č. 2: Volby do Poslanecké sněmovny 2017 (ČSÚ).....	24

Seznam grafů

Graf č. 1: Vývoj počtu asistentů v celém regionálním školství ČR (MŠMT).....	14
--	----